

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for samfunnsvitenskap.

En kvalitativ undersøkelse av somaliske unge menns og deres opplevelser av eksklusjon

Abdirashid Dhiblawe

Masteroppgave i Sosiologi SOS-3900 2024

Forord

Gjennomføringen av denne masteroppgaven har vært både utfordrende og utrolig givende. I denne forbindelsen ønsker å rette en varme takk til alle som støttet meg underveis.

Først vil jeg takke mine to veiledere; Sissel Henriette Eriksen & Truls Tunby Kristiansen for deres uvurderlige veiledning og støtte gjennom hele prosessen. Deres ekspertise og råd har vært essensiell for å utvikle denne oppgaven.

Videre ønsker jeg å rette min spesiell takk til min mor, Maryan Abdullahi Nur for hennes ubetingede innsats i å sikre at jeg kunne oppnå et bedre liv. Spesiell takk til Tante Maryan Jeilani for all omsorgen du har gitt meg gjennom hele studieperioden. Du har spilt en morsrolle for meg og gjort alt du kunne for at jeg skulle fullføre studiene med gode karakterer. Jeg vil også takke mine søsken for deres oppmuntring. Uten deres tro på meg, ville dette arbeidet ikke vært gjennomførbart.

Deretter ønsker jeg å uttrykke min takknemlighet til mine gode venner Edin Kozaric, Fartun Hussein, og Sirak Asefow for deres uvurderlige bidrag.

Til slutt ønsker jeg å takke alle mine informanter som har delt sine betydningsfulle erfaringer og opplevelser med meg. En spesiell takk til Anfac som spilte en sentral rolle i informantrekruttering ved å fungere som et knutepunkt og koblet meg til min første informant. Din hjelp spilte en sentral rolle for oppstarten av denne studien. Takk også til alle som har bidratt mye eller lite til dette arbeidet.

Abdirrashid Mohamed Dhiblawe

Tromsø. 09. Juli 2024

Sammendrag

Formålet med denne studien er å belyse om og hvordan unge somaliske menn opplever eksklusjon i det norske samfunnet, særlig med fokus på utdanningssystemet, arbeidsmarkedet og ulike fritidsarenaer. Problemstillingen for studien er: om og hvordan unge somaliske menn opplever eksklusjon i Norge. Studien setter søkelys på menn i alderen 18-25 år og deres erfaring knyttet til opplevelse av eksklusjon i ulike deler av samfunnet. Ved hjelp av akkulturasjons teorien med særlig vekt på integrering, marginalisering og segregering har jeg analysert dataen og det kommer frem at informantene ofte føler seg marginalisert og har identitets konflikter. Videre presenterer informantene ytterligere utfordringer og opplevelser knyttet til manglende aksept som norsk fra omgivelsene, stigmatisering og forskjellsbehandling basert på deres hudfarge og etnisitet. Innsamlede materialet indikerte også at religion Islam fremstår som hindringsfaktor som begrenser deres opplevelse av tilhørighet i det norske samfunnet.

Studiet konkluderer med å fremheve behovet for og forslag til videre forskning som kan bidrar til mer inkludering.

Abstract

The purpose of this study is to explore whether and how young Somali men experience exclusion in Norwegian society, focusing particularly on the education system, labor market, and various leisure arenas. The central research question is: whether and how young Somali men experience exclusion in Norway. This study focuses on men aged 18-25 and their experiences of exclusion in different parts of society.

Using acculturation theory, with particular emphasis on integration, marginalization, and segregation, the analysis reveals that the informants often feel marginalized and experience identity conflicts. The informants also report additional challenges related to a lack of acceptance as Norwegians from their surroundings, stigmatization, and differential treatment based on their skin color and ethnicity. Moreover, the collected data indicates that Islam is perceived as an obstacle that restricts their sense of belonging within Norwegian society.

The study concludes by emphasizing the need for further research and proposing ways to enhance inclusion.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	<i>bakgrunn.....</i>	2
1.2	<i>Problemstilling og forskningsspørsmål.....</i>	4
1.3	<i>Avgrensning.....</i>	5
1.4	<i>Avklaring.....</i>	5
2	Oppgavens struktur.....	6
3	Somaliere i Norge fra et historiske perspektiv.....	6
4	Tidligere forskning.....	7
4.1	<i>Situasjon for flyktning og ungdom i Norge</i>	8
4.2	<i>Innvandrere og etterkommere opplever diskriminering i ulike arenaer i samfunnet. 10</i>	
4.3	<i>Er religiøse innvandrere mindre integrert enn andre innvandrere?</i>	11
4.4	<i>Ungdommens individuelle opplevelse av eksklusjon.....</i>	12
5	Teoretiskrammeverk.....	14
5.1	<i>Integrering.....</i>	15
5.2	<i>Segregering</i>	17
5.3	<i>Marginalisering.....</i>	17
5.4	<i>Teoriske redskaper.....</i>	17
5.4.1	<i>Tillit.....</i>	17
5.4.2	<i>Sosiale nettverk</i>	18
5.4.3	<i>Sosialt liv.....</i>	19
5.4.4	<i>Kulturellulikhet</i>	20
5.4.5	<i>Sosial eksklusjon.....</i>	20
5.4.6	<i>Strukturell rasisme:</i>	21
5.4.7	<i>Samfunn og integrasjon.....</i>	22
5.4.8	<i>Tilhørighet.....</i>	24

5.4.9	Stigmatisering.....	24
5.4.10	identitet.....	24
5.4.11	Religion.....	24
6	Metode.....	25
6.1	<i>Valg av metode.....</i>	26
6.2	<i>Dybdeintervjuet.....</i>	27
6.3	<i>Rekruttering.....</i>	27
6.4	<i>Intervjusituasjonen.....</i>	29
6.5	<i>Presentasjon av informanter.....</i>	30
6.6	<i>Transkribering og kategorisering av data materialet.....</i>	31
6.7	<i>Etiske hensyn.....</i>	32
6.8	<i>Studiens validitet og reliabilitet.....</i>	33
6.9	<i>Svakheter i datamaterialet.....</i>	34
7	Empiri.....	34
7.1	<i>Hvordan beskriver informantene sin egen identitet?.....</i>	35
7.1.1	<i>Opplevelsen av å ikke føle seg norsk.....</i>	35
7.1.2	<i>Opplevelsen av å føle seg norsk.....</i>	38
7.1.3	<i>Identitetskrise eller bindestrekidentitet.....</i>	39
7.2	<i>Faktorer som påvirker opplevelsen av norskhet.....</i>	40
7.2.1	<i>Forskjellsbehandling som fremmer eksklusjon.....</i>	40
7.2.2	<i>Stigmatisering.....</i>	43
7.2.3	<i>Religion som hindringsfaktor fra å føle seg, eller være norsk.....</i>	45
7.2.4	<i>Ulike former for fritidsaktiviteter inkludert religiøse deltakelse.....</i>	46
8	Diskusjon.....	50
8.1	<i>Opplevelsen av å ikke føler seg norsk.....</i>	51
8.2	<i>Den ene som føler seg norsk.....</i>	59
8.3	<i>Identitetskrise eller binde strek-identitet.....</i>	60
8.4	<i>Stigmatisering.....</i>	62

8.5	<i>Religion som hindringsfaktor</i>	65
8.6	<i>Betydningen av å delta i fysiske aktivitet</i>	67
9	Konklusjon	68
9.1	<i>Implikasjoner for videre forskning</i>	69
10.	<i>Referanseliste</i>	70
11.	<i>Vedlegg</i>	1
11.1	<i>Vedlegg 1: Informasjon skriv og samtykkeskjema</i>	1
	Samtykkeerklæring	4
11.2	<i>Vedlegg 2: Intervjuguide</i>	5

Tabbeliste og Figur liste

Tabell 1	9
Figur 1 Tilhørighet til ulike religioner (SSB ANALYSE 2019/22)	12
Figur 2 koding og kategorisering av datamaterialet	32
Figur 3 fremstillet forskjellsbehandling	41

1 Innledning

Norge er preget av etnisk og kulturelt mangfold der personer med innvandrerbakgrunn kan oppleve utfordringer knyttet til identitet, tilhørighet og sosial inklusjon. Hensikten med denne oppgaven er å undersøke om og hvordan unge menn med somalisk bakgrunn i Norge opplever eksklusjon. I denne oppgaven vil jeg se nærmere på menn med somalisk bakgrunn i aldersgruppen mellom 18 og 25 år. Det er vesentlig å understreke at deltakerne i studiet er en varierte gruppe når kommer til faktorer som utdanning, sysselsetting og fødsels- og oppvekstland.

I denne oppgaven vil jeg utforske, samt fremme, informantenes egne perspektiver gjennom intervju. I tillegg vil jeg vise til teori og tidligere forskning på feltet som belyser lignende temaer. Mitt mål med studiet er å bidra til en dypere forståelse av utfordringene som somalisk ungdom møter i deres forsøk på å etablere en identitet i et samfunn preget av etnisk og kulturelt mangfold. Videre har jeg ambisjoner om at denne oppgaven skal være et kunnskapsgrunnlag som kan inspirere til politiske tiltak og samfunnsmessige endringer rettet mot å fremme inklusjon og likeverdighet i Norge.

1.1 bakgrunn

I denne master oppgaven har jeg første og fremste valgt en konkret problemstilling som setter søkelyset på en spesifikk gruppes opplevelser av eksklusjon i det norske samfunnet. Denne gruppen er unge menn i alderen 18-25 år med somalisk bakgrunn. Grunnen til at jeg har valgt nettopp denne gruppen, er at somaliere ofte er den meste omtalt gruppen i mediene som får negativ oppmerksomhet. Valget av alderen begrunnes med at den alderen er en overgang fra ungdom til voksenliv. Når man er i denne perioden, er man i en fase hvor man finner sin egen posisjon i samfunnet. I denne fasen kan man møte utfordringer blant annet eksklusjon fra ulike områder i samfunnet for eksempel arbeidsmarkedet, boligmarkedet og andre institusjoner. Jeg har valgt Oslo som geografisk område siden det er der de fleste somaliere i Norge er bosatt. Denne oppgaven benyttet seg av kvalitative metoder, som gir en dypere innsikt i de individuelle opplevelser og praktiske erfaringene knyttet til eksklusjon. Valget av tema skyldes først og fremst personlige erfaringer med ekskludering. Jeg er opprinnelig fra Somalia, og kom til Norge som mindreårig asylsøker. Som ung somalisk mann har jeg opplevd eksklusjon. Dette på grunn av ulike faktorer, som for eksempel å være somalisk og mørkhudet. I tillegg til å være nyankommet til Norge, hvor jeg manglet forståelse for det norske språket, kulturelle normer, verdier og holdninger, opplevde jeg også andre utfordringer knyttet til ekskludering. Mine opplevelser er bundet til ulike institusjoner som for eksempel utdanningsvesenet, rettsvesenet og arbeidsmarkedet.

I arbeidsmarkedet har jeg opplevd hendelser preget av ekskludering. En konkret hendelse jeg husker skjedde da jeg var på jobbsøking hos en bestemt arbeidsgiver. Jeg besøkte denne arbeidsplassen for å direkte spørre daglig leder om det finnes ledige stillinger hos dem. Dessverre opplyste arbeidsgiveren meg om at det for øyeblikket ikke var noen ledige stillinger, men at det kunne komme en mulighet til høsten. En uke senere besøkte jeg tilfeldigvis arbeidsplassen hvor jeg møtte en etnisk norsk klassekamerat som jobbet der. Jeg spurte klassekameraten om ansettelsesprosessen, og hun fortalte at hun hadde startet for tre dager siden. Jeg bestemte meg for å dra tilbake en annen dag når daglig leder var på jobb. Da spurte jeg vedkommende hvordan de kunne ansette noen en uke etter at jeg fikk beskjed om at de ikke hadde ledig stillinger før til høsten. Arbeidsgiveren argumenterte da som følger: «Hei

du, klassekameraten din har kanskje mer erfaring, kvalifikasjoner, til denne jobben enn deg. Vi arbeidsgivere vurderer mye mer enn det du tror, men ellers har jeg ikke imot at du søker, eller får jobben». Her måtte jeg påpeke at jeg ikke hadde fått muligheten til å etterlate søknaden eller CV da jeg ble bedt om å komme tilbake til høsten.

I etterkant reflekterte jeg mye over hvordan den mulige arbeidsgiver kunne vite om mine kvalifikasjoner og erfaringer uten å motta noe vurderingsgrunnlag. Videre var den eneste forskjellen mellom meg og min klassekamerat at hun var en etnisk norsk (hvit) jente mens jeg har en somalisk bakgrunn (mørkhudet). Når jeg påpekte dette til arbeidsgiver, innså vedkommende sin uprofesjonelle håndtering av situasjonen og beklaget seg. Dermed fikk jeg mot slutten av samtalen tilbudt en vikarstilling hos nevnte arbeidsgiver.

En annen hendelse jeg ønsker å belyse, som kan tyde på ekskludering, skjedde da jeg gikk på videregående skole, og ble mobbet av medelever. De gjorde spesielt narr av min uttale av norske ord, og de lo alltid av alle grammatiske feil jeg gjorde. Da jeg valgte å fortelle min lærer om dette fortalte vedkommende at de ikke lo av noe annet enn at jeg snakker grammatisk feil norsk. Jeg opplevde ikke at denne læreren tok mine opplevelser på alvor, men heller støttet mobberne. Denne opplevelsen svekket min tillit til læreren, men også skolevesenet og det norske samfunnet i sin helhet.

På denne tiden hadde jeg ingen anelse om at jeg hadde muligheter til klage videre til skoleadministrasjonen eller bytte klasse. Dette kan skyldes at jeg var ny i Norge med en kulturell bakgrunn preget av enveiskommunikasjon der elever ikke har mulighet til å motargumentere, eller klage videre. Dersom jeg ikke var sterkt motivert til å lære ville jeg sluttet på skolen. Senere har jeg reflektert over denne hendelsen og skjønt hvor lett det er å falle utenfor samfunnet når man møter mye motstand mot å bli akseptert for den man er. Uansett hvor mye jeg lærte på skolen og hvordan jeg utviklet meg faglig, er erfaringen jeg tok med meg fra skolen at jeg på grunn av min talemåte og grammatikk aldri ville bli oppfattet som norsk.

I retrospekt ser jeg at denne problemstillingen gikk dypere enn talemåte og grammatikk, men gikk på at jeg ikke følte meg sosialt akseptert blant annet på grunn av min etnisitet og hudfarge. Disse to faktorene var da, som nå, identitetsmarkører ved meg som skilte meg nevneverdig fra de andre på skolen og det samfunnet jeg lever i. For meg har det vært

vanskelig å føle seg akseptert og inkludert i et samfunn der jeg stadig blir påminnet at jeg skiller meg ut.

I henhold til rettsvesenet, vil jeg fremheve en diskriminerende hendelse der jeg ble forskjellsbehandlet av politiet. Jeg var sammen med to av mine videregående medelever som er etnisk norske. Vi kom fra skolen og sto ved en matbutikk en stund hvor vi snakket om våre private saker. Politiet parkerte bilen ikke så langt bort fra oss og ventet til at vi gikk fra hverandre. Deretter kom de kom bort til meg og spurte masse spørsmål blant annet hvor jeg har vært, og hvilken relasjon jeg har med de guttene. Spørsmålene var direkte rettet mot mine aktiviteter og politiet virket ikke interessert i de andre guttene. Samtalen endte like fort som den begynte.

Jeg fikk aldri vite motivet til politiet for å stille meg slike spontane spørsmål, ikke forklarte de meg heller hvorfor bare jeg ble valgt til samtalen. Det oppstod en frykt hos meg, selv om jeg visste at jeg ikke drev med kriminelle aktiviteter. I lys av denne hendelsen tenkte jeg at politiet selekterte meg ut på grunn av mitt utseende. Sånn sett kan jeg i dag si at jeg ble diskriminert av politiet den dagen.

Den overnevnte hendelsen svekket igjen tilliten jeg hadde til det norske systemet. Det som forvirret meg, var at de første begrepene jeg lærte på norsk ikke stemte overens med det jeg opplevde i samfunnet. For eksempel begrepene likeverdighet, tillit, rettferdighet og ærlighet. Jeg trodde at disse prinsippene eksisterer i alle deler av samfunnet. Samtidig var mine opplevelser motstridende til disse verdiene. Jeg opplevde stadig tillitsbrudd fordi jeg ble sosialt og kulturelt ekskludert, eller profilert på grunn av mitt utseende.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål.

Problemstillingen er: *Om og hvordan unge somalisk menn opplever eksklusjon i Norge.* Denne problemstillingen fokuserer på å utforske om og hvordan somaliske unge menn opplever eksklusjon i møte med norske samfunnet. Dette omfatter deres erfaringer knyttet til blant annet utdanning, arbeidsmarkedet, idrett, og sosiale sammenkomster. Videre innebærer problemstillingen å forstå hvordan somaliske unge menn selv tolker og gir mening til sine opplevelser/erfaringer med eksklusjon og hvilke faktorer som har betydning i deres opplevelser av eksklusjon.

Grunnen til at jeg har valgt denne problemstillingen er at mine egne opplevelser av eksklusjon ledet meg til å reflektere over om det er andre med like forutsetninger som meg opplever det samme. Jeg ønsker å utforske om de føler seg ekskludert, marginalisering, tillitsbrudd/mangel av annerkjennelse i ulike deler av samfunnet. I tillegg er jeg nysgjerrig på hvordan disse opplevelsene påvirker deres oppfatning av norskhet, og jeg undersøker blant annet hvordan informantene forstår det å være norsk og hva som skal til for å bli ansett som norsk i det norske samfunnet.

Jeg har formulert to forskningsspørsmål som skal svare på min hoved problemstilling:

1. Hvordan identifiserer informantene seg i det norske samfunnet?
2. Hvordan erfarer informantene eksklusjon i ulike sosiale arenaer?

1.3 Avgrensning

Jeg har bevisst avgrenset denne oppgaven til unge menn med somaliske bakgrunn som bor i Norge/Oslo. Ved å sette søkelys på denne spesifikke gruppen kan jeg få en dypere innsikt i deres opplevelser av eksklusjon i Norge. Videre begrenser studien seg til opplevelser av eksklusjon innenfor utdanning, arbeidsmarked, ulike former for fritidsarenaer og andre sosiale arenaer. Andre potensielle arenaer som politiske deltakelse, og boligmarkedet er ikke inkludert. For å oppnå en grundig analyse har jeg valgt å rette oppmerksomheten mot disse områdene. Til tross for andre områdene også kunne ha tilførte verdifulle innsikter, fremmer dette valget en omfattende forståelse.

1.4 Avklaring.

Fokuset på eksklusjonsopplevelser blant unge somaliske menn i Norge og i spesifikke sosiale kontekster har både styrker og svakheter. Styrken er at avgrensningen gir en dypere forståelse for hvordan både strukturell rasisme og mellommenneskelige faktorer påvirker denne gruppen sin hverdag. Svakheten er at denne avgrensningen kan føre til at sentrale nyanser og bredere sammenhenger går tapt. Som sagt fokuserer jeg ikke på de store strukturelle faktorene som

også kan føre til opplevelsen av eksklusjon, slik som politikk og lovgivning, men heller på individenes erfaringer og opplevelser.

Denne tilnærmingen kan bli kritisert for å være for snever og for å overse samfunnsmessige mekanismer som kan bidra til at en gruppe i samfunnet opplever eksklusjon. Det er også en fare for at funnene i denne studiet kan bli for spesifikke, dermed ikke være så nyttig for å forstå lignende utfordringer hos andre grupper eller sammenhenger. Til tross for disse begrensningene, håper jeg å bidra til en bedre forståelse av hvordan eksklusjon oppleves for enkelte personer, og hvilke konsekvenser dette har for deres tilhørighet, integrasjon, og deltakelse i det norske samfunnet.

2 Oppgavens struktur.

I kapittel 2 forklarer hvordan jeg har bygget oppgaven og gir en oversikt over de ulike kapitlene. Kapittel 3 gir et historisk perspektiv på somaliere i Norge og legger grunnlaget for den videre diskusjonen. I kapittel 4 legges det frem tidligere forskning om eksklusjon blant somaliske unge menn i Norge, og relevant teorier og begreper som vil bli anvendt i det studien blir diskutert. I kapittel 5 skisserer jeg det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for min analyse. Kapittel 6 inneholder både valg av metode og metodisk framgangsmåte. Kapittel 7 inneholder analyse av innsamlede dataene. Kapittel 8 diskuterer jeg disse funnene i lys av relevante teorier, begreper og tidligere forskning. Følgelig skal jeg identifisere implikasjoner og nye innsikter som kommer frem av studien. I kapittel 9 presenterer jeg mine avsluttende betraktninger og konklusjoner samt presenterer de sentrale funnene og deres betydning for forståelsen av eksklusjon blant unge somaliske menn i Norge.

3 Somaliere i Norge fra et historisk perspektiv.

På 1970-tallet kom de første somaliere til Norge, og flesteparten var sjøfolk. Dette skjedde etter et mislykket statskupp mot daværende presidenten i Somalia i 1978, som førte til den første somaliske flyktningebølgen til Norge. Utover 1980-tallet kom det stadig flere somaliere blant annet som politiske flykninger. Antall somaliske flykninger til Norge økte videre betydelig utover 1990-tallet på grunn av borgerkrigen som brøt ut i 1991. Ifølge Landinfo, referert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2009), utgjorde Isaq-klanen fra nordvest-

Somalia den største andelen av somaliske flyktninger før 1991. Etter 1991 frem til inngangen av 2000-tallet utgjorde Hawiye-klanen den største andelen Somaliske flyktninger som kom til Norge. Etter disse klanene opplyser andre somaliske flykninger at de er fra Benadir eller fra andre deler av Hawiye-klanen.

I 2007 var det ifølge Statistisk sentralbyrå (SBB) nesten 22.000 somaliere bosatt i Norge. De fleste av disse har flyktningbakgrunn, og menn utgjør en større andel enn kvinner. En betydelig del av denne innvandrerguppen er konsentrert i Oslo og Akershus, hvor over halvparten alle somaliere i Norge er bosatt (Henriksen, 2007).

Den somaliske innvandrerguppen i Norge består i stor grad av unge individer. I 2006 var 83 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne av denne gruppen under 40 år, og av disse var 30 prosent under 20 år. Blant etterkommerne av somaliske innvandrere, eller andre generasjon, var hele 86 prosent under 10 år i samme periode. Med en så stor andel av unge somaliere, forventes den somaliske befolkningen i Norge å øke i fremtiden. Denne antagelsen er også på grunn av den høye fertilitetsraten blant somaliske kvinner. I 2004 var gjennomsnittlig antall barn per somalisk kvinne på 3,7 (Arbeids -og inkluderingsdepartementet, 2009).

Nyere data viser at i løpet av perioden fra 2012 til 2020 har antallet somaliere i Norge økt fra 21.000 til 28.500 ifølge Gulbrandsen, Kulasingam, Molstad & Steinkellner, (2021P.23).

Økningen illustrer en omfattende trend med økt innvandring fra ikke vestlige land til Norge. Videre rapporterer SSB at omtrent 10.000 somaliere bor i Oslo kommune, noe som indikerer at somaliere utgjør en betydelig andel av Oslos innvandrerbefolkning med sine 25,6 prosent av det som regnes som innvandrerbefolkningen. I tillegg viser andre byer som Fredrikstad og Sarpsborg at somaliere utgjør henholdsvis 1,2 prosent og 0,8 prosent av befolkningen.

4 Tidligere forskning

Hensikten med dette kapitlet er først og fremst å få innsikt i eksisterende forskning om temaet mitt. Samtidig ønsker jeg å få en oversikt over tidligere forskning og faglig arbeid på området. Jeg har benyttet ulike vitenskapelige søkemotorer i gjennomgangen av tidligere forskning, og vil i de neste avsnittene forsøke å presentere det jeg mener er relevant for oppgaven. Gjennomgang av eksisterende forskning håper jeg vil tydeliggjøre hvordan mitt studium kan tilføre ny innsikt til feltet.

4.1 Situasjon for flyktning og ungdom i Norge

Somalier i Norge har ifølge Engebrigtsen & Farstad (2004) blitt gjenstand for mediedebatt, noe som har ført til stigmatisering av denne befolkningsgruppen. Debatter i norsk media omhandler kvinnelig omskjæring, bruk av hodeplagg (hijab) på skolen, arbeidsledighet osv. Dette har satt den somaliske befolkningen i dårlig lys. Dessuten formidler norsk media offentlige tall, som at somaliere kommer dårlig ut når det gjelder velferdsstatistikk, med lav arbeidsdeltakelse, og høy andel på sosiale støtteordninger.

Basert på den informasjonen som publiseres av norske medier, er oppfattelsen blant nordmenn negativ overfor denne befolkningsgruppen, og de blir ofte ansett som «en problematisk gruppe». Ifølge Engebrigtsen & Farstad (2004) hevder en av deres somaliske informanter at somaliere kan være en av de befolkningsgruppene som har dårligst erfaring med et sentralisert statssystem. Forfatterne beskriver et sentralisert statssystem som en form for styresett der makten er samlet hos en sentral myndighet, som regulerer viktige samfunnets aktører som for eksempel utdanning og helsevesenet. Videre påpeker forfatterne at de fleste somaliske flyktninger og deres familiemedlemmer i Norge særlig de som er under 25-30 år mangler erfaring med å leve i et institusjonalisert samfunn. Altså et samfunn som har formelle institusjoner og tjenester som strukturer og regulerer samfunnet. Dette kan skyldes den langvarige borgkrigen som muligens ført til mangel på velfungerende statlige institusjoner og tjenester i Somalia, noe som igjen i en vis grad kan påvirke deres tillit til offentlig institusjoner.

På den andre siden, er det en økende gruppe av somaliere som er godt integrert og høyere utdannet. Til tross for dette, er stigmatisering av somaliere ekskluderende og belastende, som har ført til at mange fra denne befolkningsgruppen har flyttet utenlands, blant annet til Storbritannia (Engebrigtsen & Farstad, 2004). Nyere forskning viser også at somaliere blir trukket frem som en befolkningsgruppe med mange utfordringer, men også som en gruppe hvor ungdommer i økende grad satser på høyere utdanning og oppnår gode karakterer på skolen. Den lave sosioøkonomiske statusen og den relative korte botiden i Norge trekkes som en av de viktigste drivkreftene bak instansen blant disse ungdommene (Eriksen, 2018).

I en undersøkelse som ga innsikt i situasjonen for flyktningbarn og ungdom i Norge har forfatterne sammenlignet fundamentale aspekter av, og analysert variasjoner og likheter ved, ungdommers nettverk av venner og familier, deres tilhørighet til lokalsamfunnet, og deres opplevelse av å være ungdom i Norge (Engebrigtsen & Fuglerud, 2007). Denne forskningen

presenterer viktige funn som spiller en betydelig rolle i min studie. Ett av de viktigste funnen som er mest relevant i min oppgave er at unge somaliske gutter trekkes frem til å stå overfor mange ulike utfordringer sammenlignet ungdommer i samfunnet for øvrig.

I henhold til rapporten indikeres det at ungdommer med somalisk bakgrunn opplever forskjellsbehandling innenfor det norske samfunnet. Ifølge Engebrigtsen & Fuglerud (2007), opplever 2 av 10 somaliske gutter at de ikke er akseptert av nordmenn. Videre i denne forskningen, uttrykker 23% av somaliske gutter følelser av at noen har noe imot dem, mens 16 % forteller at de har blitt fornærmet på grunn av deres bakgrunn. Dessuten fremhever 12% av disse individene at de har blitt utsatt for angrep som de begrunner var relatert til deres bakgrunn. I sammenligning med både vestlige og ikke vestlige innvandrergupper, representerer somaliske jenter og gutter høyest andel som har opplevd negativ forskjellsbehandlings.

Tabell 1: Andel Somaliske ungdommer som oppgir ofte eller svært ofte har opplevd ulike former for negativ forskjellsbehandling. Andelen vises i prosent og er strukturert etter kjønn og nasjonal bakgrunn. Tabellen er utarbeidet i forbindelse med Ung i Oslo 2006.

Kilde:(Engebrigtsen & Fuglerud, 2007, p. 74)

	Vestlige innvandrere		Ikke-vestlig innvandrere		Somaliske		Sri Lanka	
	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter	jenter	gutter
<i>Jeg føler meg ikke akseptert av nordmenn</i>	(11)	(12)	11	17	(18)	(20)	(11)	(11)
<i>Jeg føler at nordmenn har noe i mot meg</i>	(9)	(7)	9	14	(16)	(23)	(3)	(19)
<i>Jeg har blitt ertet/fornærmet pga. innvandrerbakgrunn</i>	(14)	(9)	6	10	(14)	(16)	(7)	(9)
<i>Jeg har blitt truet/angrepet pga. innvandrerbakgrunn</i>	(4)	(4)	2	4	(3)	(12)	(3)	(2)

Tall i parentes: N mindre enn 20.

Tabellen presentere resultater som viser hvordan både jenter og gutter med innvandrerbakgrunn opplever manglende aksept, har opplevelse av at nordmenn har noe imot dem, blir fornærmet basert på deres innvandrerbakgrunn, og mottar trusler på grunn av deres etniske bakgrunn. Tallene som er i parentes viser at antall informanter er mindre enn 20 (N<20), noe som betyr en usikkerhet og begrenser muligheten til å generalisere funnene som representative for gruppen utvalget er hentet fra.

Videre viser tabellen viser til at 18 prosent av jentene og 20 prosent av gutter med somalisk bakgrunn rapporterer en opplevelse av manglende aksept fra nordmenn. Tilsvarende opplever 11 prosent av jenter og 17 prosent gutter med ikke-vestlige innvandrerbakgrunn det samme. Innvandrere med vestlige bakgrunn og innvandrere fra Siri Lanka viser lavere andel som føler seg akseptert av nordmenn.

Når det gjelder opplevelsen av at nordmenn har noe imot dem, er somaliere de som opplever dette meste, der 16 prosent jenter og 23 prosent gutter opplyser slike følelser. Når det kommer til erting og fornærmelser basert på deres innvandrerbakgrunn, er somaliere de som rapporterer om en betydelig grad av slike hendelser hvor 14 prosent jenter og 16 prosent gutter som har erfart å bli ertet eller fornærmet. Ikke-vestlige innvandrere deler lignende erfaringer med 6 prosent jenter og 10 prosent gutter som har blitt ertet eller fornærmet. Til tross for at vestlige innvandrere presenterer relativt høye tall her, indikerer dette også usikkerhet på grunn av det begrensede utvalget.

Videre opplyser somaliere også en betydelig grad av trusler og angrep basert på deres innvandrerbakgrunn, særlig blant gutter, der 12 prosent oppgir opplevelser av slike hendelser. De andre innvandrergruppene rapporterer om slike opplevelser, men på grunn av få informanter er disse funnene usikre med tanke på hvor representative de er.

Selv om resultatene fra tabellen viser at somaliske ungdommer opplever en betydelig grad av eksklusjon og fornærmelser og trusler/angrep på grunn av deres innvandrerbakgrunn, kan dette ikke generaliseres på grunn av det begrensede utvalget respondenter. Derfor bør man tolke disse funnene med forsiktighet.

4.2 Innvandrere og etterkommere opplever diskriminering på ulike arenaer i samfunnet.

Midtbøen (2021) har dokumentert at både innvandrere og etterkommere opplever diskriminering på ulike arenaer i samfunnet som arbeidslivet, i helsevesenet, i utdanningsinstitusjoner, og i møte med politiet og i offentligheten. Gjennom forskningen har forfatterne presentert at menn opplever mer diskriminering i møte med politiet sammenlignet

med kvinner. Videre viser forskningen at norsk-somalier og norsk-tyrkere er mer utsatt for diskriminering enn andre grupper.

Forskningen viser også at tilhørighet til religionen Islam er en indikator som henger tett sammen med opplevelsen av utenforskap i det norske samfunnet blant den yngre befolkning. Forskere peker på at gapet mellom ungdommenes egen identitet og andres anerkjennelse er større for etterkommere sammenlignet med førstegenerasjonsinnvandrere. Forfatterne antar at dette kan skyldes at etterkommere hyppigere definerer seg selv som norske uavhengig av andres anerkjennelse av deres tilhørighet til Norge (Midtbøen, 2021).

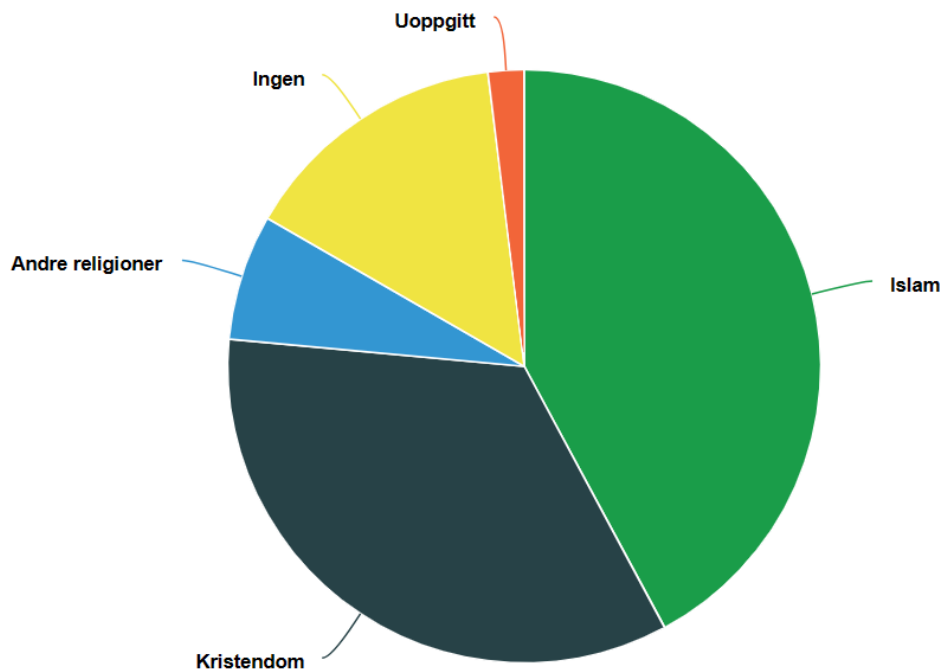
Dessuten viser studiet deres at individer med minoritetsbakgrunn ofte har gjentatte opplevelser av å ikke bli ansett som norske. Forfatterne skriver at identitetsmarkører som hudfarge og klesdrakt danner hindringer for å bli sett på som norsk. Slike opplevelser kan resultere i en følelse av marginalisering og eksklusjon. Forfatterne foretar videre en antagelse at følelsen av manglende anerkjennelse kan ha betraktelig innvirkning på ungdommer som er født og oppvokst i Norge og som deltar fullt i utdanning og arbeid på like linje med majoritetens ungdommer (Midtbøen, 2021). På bakgrunn av erfaringene med eksklusjon observeres det at disse ungdommene identifiserer seg mer med andre minoritetsungdommer enn for eksempel etnisk norske.

I forlengelse av dette diskuterer forfatterne strukturell rasisme i Norge. Strukturell rasisme kan omfatte lover, regler, rutiner eller vernepreferanser, som kan påvirke forholdene mellom samfunnsgrupper og i særlig grad begrense minoritetsgruppers muligheter i samfunnet ifølge Døving (2022, p. 20) som referer til Midtbøen (2022, pp. 25-41). Studiet viser bekymringer knyttet til det å trekke negative konklusjoner overfor minoritetsgrupper. Videre frykter forfatteren at forskere innenfor rasisme og diskrimineringsfeltet bidrar til å skape et overordnet negativt inntrykk av minoritetsungdommers muligheter og opplevelser i samfunnet. Følgelig forteller forfatteren at dette i verstefall kan medføre en uintendert konsekvens av avmakt og fremmedgjøring.

4.3 Er religiøse innvandrere mindre integrert enn andre innvandrere?

Figuren nedenfor viser fordelingen av religiøs tilhørighet blant innvandrere i Norge. Dataene som illustreres i figur 1 utgjør et betydelig grunnlag for å forstå betydningen av religion for

opplevelsen av tilhørighet til Norge blant min målgruppe.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 1 illustrer tilhørighet til ulike religioner (SSB ANALYSE 2019/22)

Barstad (2019) som referer til Hirschman (2004), hevder at religion spiller en viktig rolle i forhold til tilpasning til et nytt samfunn. Hirschman påpekte at nettverk gjennom religion kan gi trygghet i en overgangsperiode. I tillegg til dette kan religiøs tro og nettverk bidra til sosial respekt og gi sosial tilgang for nyankomne individer. Barstad (2019) viser også at 98 prosent av Somaliere bekjenner seg til Islam.

Denne studien er relevant for min master oppgave fordi det indikerer at religion, og særlig Islam, spiller en sentral rolle i forbindelse med det å tilpasse seg et nytt samfunn. Dette kan bidra til å forstå hvordan somaliske unge menn opplever eksklusjon i Norge. Flesteparten av somaliere er praktiserende muslimer, og studiet gir derfor en solid begrunnelse for å undersøke hvordan deres religiøse tro kan påvirke deres følelse av sosial interaksjon og tilhørighet i det norske samfunnet.

4.4 Ungdommens individuelle opplevelse av eksklusjon

Katrine Fangen har satt søkelyset på hvordan innvandrerungdommer selv definerer sin situasjon, samt hvordan de utvikler strategier for å forhindre å bli ekskludert. Fangen

analyserer innvandrerungdommers opplevelse angående hvor de føler seg hjemme, samt inkludering og ekskludering knyttet til nærmiljø. Med andre ord undersøker Fangen hvor de opplever en følelse av tilhørighet, og hvor de føler seg utenfor (Fangen, 2009).

Fangen fremhever betydningen av ungdommenes individuelle opplevelse av eksklusjon, i motsetning til en objektive og målbar vurdering. Statistikken viser ifølge Fangen at innvandrerbarn under 25 år ligger på omtrent samme nivå som majoritetsungdom i forhold til deltakelse i jobb og utdanning. Videre forteller hun at å delta i samfunnet ikke nødvendigvis betyr at de erfarer en opplevelse av inkludering. Knyttet til dette formidler Fangen at innvandrerungdommer som fullfører høyere utdanning samt sikrer seg godt betalte jobber fremdeles opplever en type utenforskap i møte med enten nærmiljøer eller sosiale forbindelser (Fangen, 2009).

Fangen undersøker også hvordan de nasjonale politiske rammene påvirker den sosiale dynamikken i forbindelse med inkludering og ekskludering blant ungdommer med innvandrerbakgrunn. Hun undersøker hvordan dette manifesterer seg i kontekst av unges selvdefinering og hvilke implikasjoner dette medfører (Fangen, 2009).

Videre formidler Fangen at ulikhet i aspekter som religion og livstil bidrar til splittelse i jevnaldermiljøet når man inkluderes av den ene og ekskluderes av den andre (Fangen, 2009). I forlengelse av dette fremlegger Fangen at innvandrerungdommer reagerer ulikt når det gjelder rasisme. Det eksisterer noen som reagerer med aksept mens andre reagerer med motstand eller avvisning. Videre påpeker hun at man av og til kan observere slike prosesser når ungdommer med innvandrerbakgrunn internaliserer negative forestillinger knyttet til deres bakgrunn eller andre identitetsmarkører som «*Somaliere*,» «*svart*,» og «*Muslim*,» enten det skjer i det offentlige eller i nærmiljøet (Fangen, 2009). Videre hevder hun at mangel på tilhørighet på et overordnet nivå samsvarer med opplevelser av ekskludering.

Fangen skriver at en betydelig andel av innvandrerungdommer involverer seg i organisasjoner som har mål og fungerer som enten brobyggere mellom deres egne etniske tilhørighet og det norske samfunn, eller som innebærer engasjement rettet kun mot deres egen etniske grupper. Videre henviser forfatteren hennes tidligere forskning (Fangen, 2007) der hun har diskutert former for deltakelse blant ungdommer med somalisk bakgrunn. Innvandrerungdommer opplever at det er lettere tilgjengelig å engasjere seg i etniske organisasjoner enn å engasjere seg i norske politiske partier (Fangen, 2009).

Min studie har i en viss grad samme formål som Fangen sitt studie, med tanke på at vi begge forsker på ekskludering av unge innvandrere. Til tross for at min studie primært har samme mål som Fangens, fokuserer vi på ulike forskningsmålgrupper basert på etnisitet, alder, kjønn og hudfarge. Min studie retter fokuset kun mot unge menn med somalisk bakgrunn i alderen mellom 18-25 uavhengig av om de er født i Norge eller ikke. Fangen derimot setter søkelys på en omfattende gruppe i sin studiet på «sosial ekskludering av unge med innvandrerbakgrunn». En annen ulikhet mellom Fangens studiet og denne oppgaven er at hun hovedsakelig fokuserer på ekskludering knyttet til utdanning og arbeid, mens min studie retter fokuset på ekskludering relatert til områder som nærmiljø, offentlige tjenester og fritidsarenaer, i tillegg til skole og arbeidsmarkedet/plass.

Hensikten med at forskere anvender teori er å organisere deres tankesett og fremgangsmåte i sin forskning. I oppgaven vil jeg dessuten benytte meg av relevante begreper og teorier som analyseverktøy. I forbindelse med dette studiet bruker jeg akkulturasjonsteori. Akkulturasjonsteorien vil ta for seg fire viktige dimensjoner nemlig integrering, assimilering, marginalisering og segregering. Andre begreper som jeg mener er særdeles relevante i denne oppgaven er tillit, sosial inkludering, og tilhørighet.

5 Teoretiskrammeverk

Akkulturasjon dreier seg om tilpasning og den påvirkningsprosessen som oppstår når to grupper mennesker med forskjellige kulturelle bakgrunner lever sammen i et land over en lengre periode. Dermed kan akkulturasjon innebære gjensidig påvirkning, ettersom begge kulturene kan gjennomgå en kulturell endringsprosess der ulikheten mellom dem gradvis kan reduseres. Det er normalt at minoritetskulturen gradvis endrer seg, spesielt blant førstegenerasjonsinnvandrere. Når det gjelder andre og tredje generasjon, blir det mer fremtredende, da de er født i landet. Tross for dette kan kulturelle endringer variere mellom ulike individer, der enkeltpersoner internalisere majoritetens/mottakerlandets kulturelle normer, verdier og holdninger og i varierende grad gjør den til sin egen (Schiefløe, 2019, pp. 180-183).

Schiefløe, som henviser til Berry (1997), fremhever to fundamentale spørsmål knyttet til akkulturasjonsprosessen, særlig når det gjelder etnisk minoriteter. Det første punktet går ut på hvor viktig det er for minoritetsgrupper å bevare sin identitet og kulturelle aspekter. Dermed

innebærer det andre spørsmålet i hvilken grad de vektlegger og har viljen til å delta i det sosiale livet, både det formelle og uformelle, som eksisterer i det samfunnet vedkommende flyttet til. Videre identifiserer akkulturasjonsteori fire hovedstrategier i forbindelse med innvandreres tilpasning til storsamfunnet. Disse fire tilnærmingene er assimilering, segregering, integrering og marginalisering. Individets mulige tilpasningsutfall til disse fire kategoriserte tilnærmingene har samsvar med hvilke inntrykk og reaksjoner innvandrere får i møte med majoritetssamfunnet. Med andre ord, handler det om hvorvidt inngangen til sosial og økonomisk deltakelse fremstår som åpnede eller lukkede (Schiefløe, 2019, p. 181)

Før jeg går gjennom disse fire kategoriserte aspektene av tilpasningsmuligheter, ønsker jeg kort å begrunne teoriens relevans for min oppgave. Til tross for at akkulturasjons teorien er en eldre teori, er den svært relevant ettersom mine informanter tilhører en mangfoldig gruppe med varierende utdanningsnivå, botid, språkferdigheter, og sysselsetting. Assimilering som er en av de fire dimensjonene i akkulturasjonsteorien, er mindre relevant i denne oppgaven ettersom ingen av informantene indikerte at de hadde en fullstendig tilpasning til det norske samfunnet. En av informantene mine utalte at han assosierer seg selv som norsk, samtidig som han påpekte grunnleggende hindringer til det å være norsk, særlig religionen og stigmatisering basert på etnisitet.

Disse overnevnte faktorene er viktig med tanke på mulige utfall i tilpasningsprosessen. For eksempel kan de som er født i Norge stå overfor andre tilpasningsutfordringer i motsetning til de som har innvandret senere. Faktorer som hudfarge, kjønn og etnisitet kan utgjøre felles utfordringer, mens de som har innvandret, opplever språklige barrierer i kontrast til de som er født i Norge.

5.1 Integrering

Integrering er et latinsk ord og betyr ifølge Schiefløe (2019) at noe blir en helhet. Begrepet har to bruksmåter i henhold til norsk sammenheng. Den første handler om prosesser som utgjør delene til en helhet, og hvor den andre delen dreier seg om resultatet av en slik prosess. I lys av innvandringskonteksten forstås begrepet "integrering" som en situasjon der minoriteter bevarer sine kulturelle røtter, samtidig som de inkluderes og deltar i det norske samfunnet med opplevelse av aksept og likeverd som samfunnsmedlemmer. Den offisielle norske politikken har som målsetting å fremme slike integreringsprosesser (Schiefløe, 2019, pp. 183-184)

Konseptet om at to ulike gruppe mennesker kan leve sammen, samtidig som særtrekk opprettholdes og verdimeslige aspekter som religion og normative forbindelser videreføres, kan ideologisk betraktes gjennom perspektivet av multikulturalisme. Videre handler multikulturalisme om at etniske innvandrere holder fast ved sitt morsmål, dermed blir norsk fremmedspråk. Det er et åpent spørsmål hvorvidt multikulturalisme faktisk er en realitet i dagens norske samfunn (Schiefløe, 2019, p. 184)

Videre innebærer begrepet 'integrering' tre avgjørende livsområder i forbindelse med innvandrere. Disse sentrale områdene er økonomi, det sosiale og aktiviteter. Økonomisk integrering handler om deltakelse i det ordinære arbeidslivet Schiefløe (2019, p. 184). Mange førstegenerasjons innvandrere kan for eksempel oftere fokusere på å skaffe seg jobb enn å ta flere års utdanning. Dette kan skyldes flere faktorer, som for eksempel at det kan være utfordrende å lære seg et nytt språk som voksent individ. Forskjellen mellom mottaker og avsenderlandet med tanke på samfunnets byråkrati kan også være en viktig faktor. En tredje faktor knyttet til dette kan være at de voksne som kommer til Norge ofte har to mål. Det første er å forsørge sine barn, søsken, foreldre og besteforeldre i hjemlandet. Samtidig har myndighetene satt krav om å fylle økonomiske vilkår for å ha rett til permanent oppholdstillatelse. Dessuten finnes det også økonomisk krav, dersom man vil søke såkalt familiegjenforening.

Sosial integrering dreier ofte om å delta aktivt i uformelle sosiale interaksjoner. Å engasjere seg i uformelle sosiale sammenhenger, der man har sosial omgang med personer av etnisk norsk bakgrunn, kan være en berikende tilnærming med tanke på nettverksbygging. Når det gjelder aktivitet omfatter integrering deltakelse i nærmiljø, skolemiljø, idrett, politikk og frivillige organisasjoner. Innenfor disse områdene kan man oppleve kulturelle utfordringer, inkludert språk, tenkemåter, verdi og meningsdannelse, og normer (Schiefløe, 2019, p. 184).

Som nevnt tidligere, møter mine informanter ulike utfordringer knyttet til deltakelse av ulike deler av samfunnet. Uavhengig av om de er født i Norge eller ikke, kan de oppleve eksklusjon basert på faktorer som hudfarge, etnisitet, navn og religion. Disse nevnte aspektene er ofte felles utfordringer uavhengig av «født» eller «ikke født» i Norge. Derimot kan førstegenerasjonsinnvandrere oppleve ekstra utfordringer, for eksempel manglende forståelse for norsk kultur, reduserte språkferdigheter og andre kulturelle aspekter. Dette kommer av at denne gruppen bringer med seg kulturelle trekk fra sitt opprinnelsesland, som sannsynligvis avviker fra de norske kulturelle aspektene (Schiefløe, 2019, p. 184).

5.2 Segregering

Begrepet 'segregering' har sitt opphav i latin og betyr "å skille ut". I sammenheng med innvandrere blir begrepet benyttet for å beskrive en situasjon preget av etnisk isolasjon, samt manglende eller redusert mellommenneskelig interaksjon. Schiefloe (2019) skisserer to sentrale aspekter ved begrepet 'segregering'. Primært identifiseres sosial segregering, som refererer til fraværet av sosial samhandling. På den andre siden omhandler geografisk segregering ulike grupper som bosetter seg med en viss avstand fra hverandre, en dimensjon av begrepet innenfor et lands grenser. Denne oppgaven benytter begrepet sosial integrering, da hensikten er å utforske opplevelsen av eksklusjon blant en spesifikk etnisk gruppe i samfunnet. Sosial segregering er følgelig nært knyttet til tilværelsen i etniske subkulturer (Schiefloe, 2019, pp. 182-183)

5.3 Marginalisering

Marginalisering av enkelte individer omfatter både sosiale og kulturelle dimensjoner. Sosial marginalisering stammer fra mangel av betydningsfulle relasjoner til majoritetssamfunnet. Fravær av meningsfull tilknytning til majoritetssamfunnet kan skyldes varierende årsaker. Følgelig kan dette forklares av reduserte språklige og kulturelle ressurser, eller bevisst avvisning og diskriminering. Når en bestemt gruppe opplever sosial marginalisering i samfunnet, øker sannsynligheten for kriminalitet, spesielt innenfor kriminelle miljøer (Schiefloe, 2019, p. 186)

Kulturell marginalisering omfatter elementer knyttet til sosial integrasjon, deltakelse i ordinære sosiale forbindelser, samt hvordan man blir sett på og behandlet i hverdagen. Til tross for at noen sosialiserer og deltar i samfunnet, kan man samtidig oppleve både åpen og skjult diskriminering. Dette tyder på at det å være aktiv deltaker i samfunns hierarkiet, ikke nødvendigvis betyr at man opplever sosial inklusjon. Dette fenomenet oppstår ofte i situasjoner der enkeltpersoner med innvandrerbakgrunn er sosialt integrert i sin opprinnelseskultur. Med andre ord skiller de seg ut fra den norske kulturen. Alternativt kan det også oppstå når de føler seg akseptert som deltakere i samfunnet (Schiefloe, 2019, p. 186).

5.4 Teoriske redskaper

5.4.1 Tillit

Begrepet «tillit» danner grunnlaget for de fleste definisjoner av sosial kapital. Imidlertid er det nødvendig å skille mellom to ulike former av tillit, horisontal og vertikal tillit. Den først oppgitte formen for tillit, altså «horisontal» er den vanligste formen innenfor sosial kapital. Med andre ord omhandler dette hvorvidt man har tillit til andre mennesker i samfunnet. Dessuten skiller man mellom såkalt generalisert og spesialisert tillit. Den generaliserte går ut på tilliten man har til mennesker som man ikke kjenner, eller ikke har noe personlige forhold til. Dernest innebærer spesialisert tillit i større grad personlige relasjoner, eller en spesifikk gruppe. Den andre dimensjonen av begrepet kalles for vertikal tillit, og denne tilnærmingen handler om tilliten man har til politiske institusjoner. Denne versjonen av tilliten er en viktig betingelse for både politiske og sosiale integrasjoner (Selle et al., 2011, p. 108)

Videre formidler Schiefloe (2019) at begrepet tillit er en vesentlig komponent innenfor interaksjon mellom individer der de antageligvis går inn i samhandling med gjensidig tillit. Dessuten hevder forfatteren at tillit generelt omhandler å ha en optimistisk forventning til andres atferd i forbindelse med situasjoner som er preget av usikkerhet og potensiale for negative konsekvenser. Følgelig påpeker forfatteren at tillit komme til syne mellom to aktører, hvor den som får tilliten kalles for tillitsmottakeren, mens den som stoles på av andre kalles for tillitsgiver. Basert på en slik beskrivelse kan det sies at «tillit» er en egenskap som utgjør en sosial relasjon (Schiefloe, 2019, pp. 324-325)

Etter å ha redegjort begrepet tillit er det hensiktsmessig å illustrere begrepsviktighet i tråd med dette studiet. Bakgrunnen ved valg av dette begrepet skyldes at begrepet spiller en avgjørende rolle når man tar sikte på å utforske hvordan sosiale bånd, og sosiale relasjoner, har innvirkning på individers tilhørighet eller opplevelse av å være ekskludert. Med dette utgangspunktet er begrepet relevant i mitt studium, siden hensikten med min forskning er å undersøke «om og hvordan unge menn med somalisk bakgrunn opplever eksklusjon i Norge». Videre har begrepet, slik tidligere nevnt, ulike nivåer og varianter, blant annet horisontal og vertikal tillit. Disse variasjonene og nivåene gir meg også anledning til å nyansere informantens tillitsforhold til ulike deler av samfunnet.

5.4.2 Sosiale nettverk

Begrepet sosialt nettverk innebærer ifølge Schiefloe (2019) et sett av uformelle relasjoner mellom mennesker. Følgelig ved dannelse av et nettverk, vil flere relasjoner kobles sammen i et større system som inneholder tre eller flere deltakere. Forfatteren hevder at sosiologien

benytter seg av tre tilnæringer innenfor nettverksanalyse. Disse er individuelle, kontekstuelle, og parallelle nettverk (Schiefløe, 2019, p. 347)

Begrepet 'individuelle nettverk' handler om enkeltpersoner som har personlige og direkte relasjoner. Dette vil blant annet inkludere både det primære – som familiemedlemmer og venner – og det sekundære – som medstudenter og arbeidskollegaer Schiefløe (2019, pp. 349-352). Videre argumenterer Schiefløe for at anerkjennelse, fellesskap og tilhørighet spiller en betydelig rolle i sosiale behov, og er i stand til å påvirke individers handlingspreferanser (Schiefløe, 2019, p. 339).

Til tross for Schiefløe (2019) presenterer ulike elementer for begrepet sosiale nettverk, vil jeg benytte meg av kun den individuelle tilnærmingen. Dette valget begrunnes først og fremst av min interesse for informantenes sosiale nettverk, og om de primært har relasjoner til primære eller sekundære grupper i samfunnet. Det er spesielt viktig å undersøke i hvilken grad individet har relasjoner til både primære og sekundære grupper i samfunnet. Dette gjelder særlig når man utforsker tematikk som eksklusjon blant enkelte grupper av samfunnet.

Følgelig kan individualiserte sosiale nettverk preget av gjensidige tillit og støtte motvirke opplevelsen av eksklusjon. Dette kan også fremme følelsen av inklusjon, fellesskap og tilhørighet. Det kan for eksempel være en situasjon der arbeidskollegaer stoler på hverandre, oppmuntrer og er villig til å hjelpe hverandre etter behov. Som et resultat av en slik situasjon, vil dette medføre en opplevelse av samhørighet og inkludering blant arbeidstakere. I tillegg kan slike sosiale nettverk bidra til å styrke subjektive opplevelser av tilhørighet og fellesskap hos det enkelte individet.

5.4.3 Sosialt liv

Sosialt liv dreier seg om det observerbare samspillet blant mennesker. Mennesker etablerer relasjoner gjennom familie, vennskap, og tar vare på hverandre. I lys av sosialt liv samarbeider man med andre for å løse felles utfordringer både privat og i arbeidslivet (Schiefløe, 2019, p. 18)

Som nevnt tidligere er formålet med min studie, å undersøke unge somaliske menns opplevelse av eksklusjon. Basert på dette utgangspunktet har jeg valgt å benytte meg av begrepet «*sosialt liv*» for å oppnå innsikt, særlig i deres sosiale interaksjoner og relasjoner. Ettersom de er sosiale vesener som alle andre, avhenger de av å tilhøre til et samfunn.

5.4.4 Kulturellulikhet

Kulturell ulikhet dreier seg om statusforskjeller mellom grupper basert på deres identiteter. Dette omhandler diskriminering som er bundet av etnisitet, kjønn, religion, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne, eller andre gruppeidentiteter. Denne type ulikhetsdimensjoner inkluderer også systematiske kulturelle forskjeller mellom klasser (Grønmo et al., 2021, p. 28)

Kulturell ulikhet, som denne avklaringen omfatter, innebærer ulikhet på ulike faktorer inkludert kjønn, religion, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne. Disse nevnte faktorene, særlig etniske, religiøse, og kulturelle praksiser, kan potensielt medføre at enkelte grupper i samfunnet, som for eksempel unge somaliske menn, opplever eksklusjon. Ved å identifisere ulike dimensjoner av kulturell ulikhet, kan det være mulig å utforme målrettede intervensjoner for å redusere eksklusjon (Grønmo et al., 2021, p. 28-29). En dypere forståelse av hvordan kulturelle faktorer påvirker opplevelsen av eksklusjon kan gi strategiske retningslinjer for utvikling av politikk og implementering av tiltak som i sin helhet kan fremme et mer inkluderende samfunn.

Begrepet kulturell ulikhet kan betraktes som essensielt for dette studiet, siden studiens deltakere har annerledes kulturell bakgrunn enn majoriteten. Dette betyr at somalisk kultur har andre kulturelle verdier, holdninger og normer enn det som er vanlig i Norge, noe som igjen kan forsterke opplevelsen av eksklusjon. Følgelig kan unge menn med somalisk bakgrunn i dette tilfelle oppleve ekstra utfordringer knyttet til eksklusjon, i likhet med andre grupper, for eksempel innvandrere med svensk bakgrunn. Sammenliknet med Somalia har Sverige har også geografisk nærhet i tillegg flere kulturelle og religiøse fellestrekk med Norge. Derfor er begrepet «kulturell ulikhet» et nyttig verktøy som kan bidra å fange opp underliggende mulige årsaker til eksklusjon blant unge menn med somalisk bakgrunn.

5.4.5 Sosial eksklusjon

Begrepet sosial eksklusjon, ifølge Hansen (2021) med henvisning til Durkheim, refererer til situasjoner der enkeltpersoner opplever samtidige opphopinger av ugunstige levekår på flere områder. Dette kan inkludere faktorer som lavinntekt, et begrenset sosialt nettverk, redusert helsetilstand og begrenset tilgang til fritidsaktiviteter. Begrepet sosial eksklusjon stammer fra Durkheims studier av samhold og solidaritet. Her fremheves institusjonelle og sosiale prosesser som avgjørende i ekskluderingen av enkelte grupper fra samfunnet. Grupper som

ofte opplever eksklusjon står overfor eksempelvis dårligere oppvekstvilkår, diskriminering, og manglende utdanning (Hansen, 2021, p. 81)

Videre formidler forfatteren at det er forskjellige oppfatninger og holdninger til konseptet om sosial eksklusjon innenfor forskningen. Ifølge Hansen (2021, p. 81) som referer til Larsen (2004 & Lister 2004) foretrekker noen å benytte sosial eksklusjon, og anser at dette begrepet er mest egnet til å forklare sosiale utfordringer enn fattigdomsbegrepet. Andre uttrykker sin kritikk mot begrepet ved å argumentere at bruken av dette begrepet ikke tilføre ny innsikt i kontrast til fattigdomsbegrepet. Videre viser den sistnevnte kritiske bekymringen ved begrepet at det kan lede oppmerksomheten bort fra den økonomiske og materielle ulikheten i samfunnet.

Begrunnelsen for denne kritikken legger frem at begrepet sosial eksklusjon inneholder ulike egenskaper som ofte mangler i diskusjoner rettet mot fattigdomsrelaterte problemstillinger. Begrepet sosial eksklusjon omhandler sosiale prosesser som ekskluderer grupper hvor utelukkelsen foregår på flere livsområder. Følgelig er dette også dynamisk, det vil si noe som endrer seg gjennom tiden. Basert på dette utgangspunktet mener flere inkludert Larsen & Lister (2004) at det er vanskelig å definere, og skille, begrepene fattigdom og sosial eksklusjon rent empirisk, tiltros for at det er viktig å opprettholde et analytisk skille mellom dem. Et praktisk eksempel knyttet til sosial eksklusjon, kan være at individer med god økonomi opplever reduserte handlingsmuligheter på grunn av ulike årsaker slik som helseutfordringer, alder, språkbarriere osv (Hansen, 2021, p. 81)

Når det gjelder unge somaliske menn som eventuelt kan være utsatt for sosial eksklusjon, kan begrepet sosial eksklusjon bidra til å belyse varierte bakenforliggende mekanismer som forklarer dette fenomenet. Dette er med tanke på at unge somaliske menn står ovenfor ulike former for ekskludering av ulike årsaker, eksempelvis diskriminering knyttet til hudfarge, religion osv. Andre mulige ekskluderingsmekanismer kan være for eksempel språknivå, kulturforståelse, atferd osv. I min studie er begrepet sosial eksklusjon sentralt, da målet er å undersøke om somaliske unge menn opplever det, og eventuelt hvordan.

5.4.6 Strukturell rasisme:

I henhold til (Midtbøen, 2022, pp. 25-41) er begrepet strukturell rasisme ikke entydig definert i forskningslitteraturen. Forfatteren hever at strukturell rasisme er en paraply som omfatter

flere forskjellige teorier om moderne former for rasisme, inkludert sosiologiske, psykologiske og noen med opprinnelse i juss og humaniora.

Døving (2022, p. 20) som referer til Midtbøen forklarer at begrepet strukturell rasisme oppstod som en reaksjon på spørsmålet om hvorfor diskriminering av svarte i USA vedvarte, selv om rasistiske holdninger ble mindre utbredt og rasisme ikke lenger var lovfestet. Videre forteller han at usynlig maktsystemer fører til at svarte grupper opplever dårligere utfall sammenlignet med majoritetssamfunnet, selv om dette ikke er ønsket. Strukturell rasisme som perspektiv kan dermed, innebære at forskningsfokuset skifter fra individuelle og marginaliserte grupper til en rasistisk ideologi og grunnleggende strukturene i samfunnet. Følgelig beskriver han at strukturell rasisme kan være lover, regler eller etablerte vaner baserte på preferanser.

5.4.7 Samfunn og integrasjon

Samfunnsintegrasjon handler om å engasjere seg i samfunnet, gjennom å være aktiv deltaker i sosiale forbindelser, samt internaliserer samfunnets formelle og uformelle normer. Normer spiller en avgjørende rolle med hensyn til det sosiale system, ettersom internalisering av normene utvikler individers forståelse av rett og galt. Selv om normer i hovedsak påvirker individuelle handlinger, er det også observerbart hvordan de påvirker samfunnet på makronivå. Slik sett har normer betydelig innvirkning både på helheten av samfunnets funksjon (makronivå), og på individnivå (mikronivå) (Næss & Dahlgren, 2012, p. 28).

Videre skiller Næss & Dahlgren mellom ulike former for integrasjon: system, sosial og kulturell integrasjon. Systemintegrasjon dreier seg om makronivå, ergo det som forbinder sammen ulike delsystemer, eksempelvis utdanning, helse, familie og stat. Slike delsystemet er med andre ord institusjoner som ivaretar samfunnsnyttige funksjoner. Institusjoner er bundet av sammensatte formaliserte posisjoner med hensyn til tilsvarende legitim makt innenfor definerte områder. Med dette utgangspunktet kan systemintegrasjon være et nyttig virkemiddel, som fremmer at samfunnsmedlemmene innretter seg etter bestemte forventninger og krav (Næss & Dahlgren, 2012, p. 29).

Følgelig innebærer sosial integrasjon sammensetting av sosiale bånd eller nettverk av tilhørigheter. I motsetning til systemintegrasjon har sosial integrasjon tendenser til overlapping av både formelle og uformelle relasjoner mellom aktørene. Disse formelle og uformelle overlappingene oppstår ofte i situasjoner der to eller flere individer møtes, for

eksempel på en arbeidsplass. Det kan forekomme for eksempel at søskenbarn, kjærester, eller barndomsvenner besitter ulike autoriteter i en jobbsammenheng. Når disse nevnte relasjonene møtes i arbeidssammenheng, vil gjensidig anerkjennelse samt respekt for hverandres autoritet og arbeidsrammeverk være avgjørende. I kontrast vil de handle i samsvar med uformelle relasjoner, når de befinner seg andre sosiale arenaer, for eksempel ute på kaffe, fest eller deres private hjem (Næss & Dahlgren, 2012, p. 29).

Kulturell integrasjon spiller en avgjørende rolle når det gjelder det som gir livet mening i forhold til dominerende kulturelle praksiser slik Næss and Dahlgren beskriver (2012, p. 30). Det vil si at å internalisere eksisterende kulturelle normer innenfor majoritetens kultur kan føre til inkluderende opplevelser for minoritetsungdommer. Det betyr at hvert enkelt ikke nødvendigvis føler seg norsk kun ved å ha norsk statsborgskap. Det at en som er født i Norge med sterkere tilknytninger til foreldrenes kulturer enn majoritetens kultur erfarer ekskludering overfor majoritetskulturen, kan skyldes den betydelige ulikheten innen kulturelle aspekter, i tillegg til den geografiske avstanden mellom Norge og forelderens land bakgrunn.

Fangen (2009) nevner et viktig eksempel her, der hun argumenterer for at ufaglærte samt arbeidsledige ungdommer er ekskludert i forbindelse med en objektiv tilnærming. Videre fremhever hun at disse ungdommens deltakelse i andre sosiale omgivelser kan gi en essensiell opplevelse av selvstendighet, noe som også kan gi en subjektiv opplevelse av inklusjon.

System, sosial, og kulturell integrasjon, spiller en betydelig rolle i min studie. Valg av disse elementene begrunnes ved at mine forskningsdeltakere er en sammensatt gruppe med tanke på ulike faktorer som for eksempel språk og botid. Dette innebærer for eksempel at en av mine deltakere har bodd i Norge i kun ett år. For at en skal kunne integrere seg innenfor både det kulturelle og det sosiale, kan det være essensielt at individet behersker språket. Å kunne beherske språket kan øke vedkommens anledning til å internalisere majoritetens kulturelle, formelle, og uformelle normer. Følgelig kan mestring av språk ha relasjon med botid. Som følge av dette vil et barn som kom til Norge eksempelvis under 6 års alder naturligvis beherske språket fortere og bedre enn en som kom til Norge som 15 åring.

5.4.8 Tilhørighet

Tilhørighet handler ifølge Bojovic et al. (2022), som henviser til Floya Anthias (2008), «om å bli akseptert som en del av fellesskapet, føle seg trygg og ha en andel i fremtiden innenfor et fellesskap. Det er altså ikke bare et spørsmål om identifikasjon, men også om deling av verdier, nettverk og praksiser» (Anthias 2008 i Bojovic et al. 2022, 197). En strek opplevelse av tilhørighet bidrar til positiv erfaring i ulike deler av samfunnet, som utdanning, arbeidsmarkedet og sosiale arenaer, mens mangel på følelse av tilhørighet kan føre til utenforskap, noe som igjen kan påvirke ens deltakelse i samfunnet.

5.4.9 Stigmatisering

Begrepet stigma defineres ifølge Schiefloe som «.. en egenskap eller et skjenne tegn som diskvalifiserer en person fra å bli sosialt akseptert på linje med andre» Schiefloe (2019, p. 202). Dette begrepet er essensiell for min oppgave ettersom stigma belyser negative holdninger og stereotypier som kan begrense ens deltakelse i samfunnet. Ved å anvende dette begrepet kan jeg oppnå en omfattende innsikt av de komplekse mekanismene som fører til opplevelse av ekskludering og marginalisering.

5.4.10 identitet

Schiefloe definerer identitet som «*individuell identitet har å gjøre med menneskers oppfatning av seg selv- «hvem jeg er»*. Denne selv oppfatningen forstås best som et produkt av en konstruksjonsprosess der både personlige, sosiale, og kulturelle elementer inngår Schiefloe (2019, p. 187). Schiefloes definisjon av denne begrepet kan hjelpe meg å forstå hvordan disse faktorene påvirke informantens opplevelser av inklusjon eller eksklusjon i norske samfunn som preget av et etniske, og religiøst mangfold.

5.4.11 Religion

Religion er nært forbundet med ens oppfatning av verdenssyn, idealer og verdier. Disse aspektene fungerer som fastsetter for hvordan en bør leve og gir en veiledning om moral, normer og etikk Salole (2018, p. 92). Ved å anvende dette begrepet kan jeg undersøke om deres religiøse praksiser og verdier påvirker informantens tilhørighet og opplevelser av eksklusjon i det norske samfunnet.

Disse utvalgte begrepene tillit, sosiale nettverk, sosialt liv, sosial ulikhet, kulturell ulikhet, økonomisk ulikhet, sosial eksklusjon samfunnsintegrasjon i form av system, sosialt og

kulturelt, tilhørighet, stigmatisering, identitet og religion er fundamentale verktøy i min studie. Verktøyene hjelper meg å undersøke «om og hvordan unge menn med somalisk bakgrunn opplever eksklusjon i Norge». Bakgrunnen til disse redskapene, altså begrepene, er å utforske mekanismer som påvirker deres opplevelse av eksklusjon i det norske samfunnet. Ytterligere vil disse analytiske verktøyene bidra til en grundig og nyansert forståelse av deltakernes opplevelse av eksklusjon i Norge.

Valget av teorien om akkulturasjon som rammeverk for dette studiet begrunnes i dens dyptgående tilnærming til problemstillingen. Denne teorien belyser forskjellige tilpasningsnivåer og samspill mellom majoritets og minoritets grupper. Den fremstiller tilpasningsprosessen når to grupper med ulike bakgrunn lever sammen over tid. Av den grunn anses akkulturasjonsteori som særlig relevant å benytte i denne oppgaven.

Samlet sett viser denne gjennomgangen at integrering, assimilering, segregering og marginalisering er nøkkelbegreper som kaster lys over utfordringene knyttet til eksklusjon blant unge menn med somalisk bakgrunn. Disse begrepene gir innsikt i de komplekse dynamikkene som påvirker deres opplevelser i samfunnet og understreker viktigheten av målrettede tiltak for å fremme inkludering og redusere eksklusjon.

6 Metode

Dette kapittelet vil jeg først presentere metodisk tilnærming, valg av metoden, bakgrunnen for metoden, utarbeidelsen av intervjuguide og gjennomføringen av intervjuene. Deretter skal jeg redegjøre for analyseprosessen, inkludert koding. Videre skal jeg diskutere etiske tilnærminger. Dette kapittelet avsluttes med å diskutere forskningens reliabilitet og validitet.

Kvalitative metode tar sikte på å utforske prosesser og meninger som ikke er målbare. Denne tilnærmingen omhandler prosesser som tolkes i samsvar med konteksten prosessene forekommer i. Et viktig kjennetegn ved kvalitative metoder er at forskeren setter søkelys på å oppnå innsikt i de aktuelle sosiale fenomenene. Dette oppnås gjennom ulike metoder som for eksempel ved en nær relasjon til forskningsdeltakere i feltet i form av intervju eller observasjoner i feltet. En annen mulighet er analyse av tekster og visuelle uttrykksformer (Thagaard, 2013, p. 17).

Videre gir kvalitative metoder forskeren anledning til å undersøke problemstillinger relatert til sosiale handlinger samt sosial struktur innenfor et mangfold av sosiale omgivelser. Dette fremmer forskerens innsikt, samt kompleksiteten og dynamikken av sosiale forbindelser (Thagaard, 2013, p. 20).

I denne oppgaven har jeg benyttet ChatGPT for språkvask på enkelte steder gjennom oppgaven, ettersom norsk ikke er mitt førstespråk. Dette har hjulpet meg med å forbedre teksten uten å endre det faglige innholdet. Alt fra faglig innhold, analyse, tolkninger og konklusjoner er mine egne, og verktøyet har kun blitt brukt til språkvask.

6.1 Valg av metode

Metoden jeg har valgt i dette studiet er kvalitativ. Det finnes ulike tilnærminger innenfor kvalitativ forskningsmetode som er mulig å benytte, avhengig av studiens formål. I mitt studium er intervju en velegnet metode, siden hensikten er å utforske om unge somaliske menn opplever eksklusjon i Norge og hvordan de eventuelt forstår disse opplevelsene. I et intervju kan jeg som forsker få omfattende innsikt om temaet, på grunn av metodens evne til å grundig utforske komplekse og individuelle perspektiver. Thagaard (2013) fremhever at intervju er fundamentalt når forskeren vil komme i kontakt med individuelle erfaringer, opplevelser og tanker. Studiedeltakerne presenterte deres opplevelser og oppfatninger om eksklusjon, og de snakket om hendelser de har opplevd gjennom sitt livsløp (Thagaard, 2013, p. 95). Videre vil en slik tilnærming også gi fleksibilitet, det vil si at jeg kan endre opplegget gjennom forskningsprosessen slik som for eksempel Grønmo påpeker (Thagaard, 2013, p. 18). Følgelig tilpasser undersøkelsen seg nye innsikter samt temaer som oppstår underveis og forskningen kan dermed gi et mer nyansert bilde av oppfatningen og opplevelsen av eksklusjon blant de som blir intervjuet.

Når det gjelder intervjumetodisk tilnærming finnes det ulike perspektiver som kan anvendes. Dette studiet benytter seg av den konstruktivistiske tilnærmingen. Datagrunnlaget for dette studiet er et resultat av sosial interaksjon mellom meg og informanter/deltakere. Følgelig vil både jeg og informanten bidra til den kunnskapen og de perspektiver som dukker opp gjennom intervjuet. I forbindelse med det konstruktivistiske perspektivet vil alt informantene forteller gjennom intervjusituasjonen tas på alvor. Dette begrunnes med at deltakere beskriver sine tidligere erfaringer i betraktning av den forståelse de har utviklet i lys av sine erfaringer (Thagaard, 2013, p. 95).

I forlengelse med dette vil jeg som benytter meg av kvalitativ metode ha anledning til å forholde meg til et fortolkende paradigme. Det betyr at jeg retter fokuset på deltakeres opplevelser og meningsdanning, samt hvilke konsekvenser meningen innehar (Tjora, 2010, p. 18). Som nevnt tidligere er målet med min studie å utforske *om og hvordan somaliske unge menn opplever eksklusjon i det norske samfunnet*. Ved bruk av fortolkende paradigme kan informantens opplevelser utforskes grundig samtidig som jeg kan få frem de meningene og erfaringene de selv knyttet til eksklusjon. Videre kan bruken av fortolkende paradigme være hensiktsmessig, med tanke på å få innblikk i samspillet mellom individuelle erfaringer og samfunnsmessige strukturer.

6.2 Dybdeintervjuet

Dette studiet samler inn data ved bruk av dybdeintervju som er en av de mest brukte intervjuformene innenfor samfunnsvitenskapene. Hensikten med å anvende dybdeintervju er å få frem nyanser i opplevelsene og erfaringer knyttet til eksklusjon blant somalisk unge menn i Norge. Dybdeintervju som metode er uvurderlig viktig i min studiet, metoden bidrar til å skape en interaksjon samt avslappet stemning mellom informantene og meg som forsker. Intervjuformen bidrar til at jeg og informanten får tid til å utforske, skape mening og reflektere over egne erfaringer samt opplevelser i lys av temaet (Tjora, 2017, p. 115).

6.3 Rekruttering

Rekruttering av informanter ble gjort ved å anvende det såkalte «Snøballmetoden». Snøballmetode er ofte benyttet i forskning som utforske fenomener knyttet til sosiale forbindelse, der det er utfordrende å rekruttere adekvat utvalg før studiet begynner. Denne metodiske tilnærmingen er nyttig, særlig når forskeren undersøker individer i samfunnet som skiller seg fra majoritetsnormer (Tjora, 2012, s. 135-136).

Denne metoden innebærer at forskeren ber de første informantene om hjelp til å rekruttere andre aktuelle personer for intervju. Det vil si aktører som faller innenfor rammene til forskningens formål. I denne studien undersøker jeg *om og hvordan somalisk unge menn opplever eksklusjon i Norge*. Dermed blir det naturlig å rekruttere unge somaliske menn og aldersgruppen jeg har valgt ut er 18-25 år i Oslo.

Jeg møtte tilfeldigvis en innflytelsesfull somalier som var kommunestyremedlem for et av partiene i Norge på valgstand. Personen ble svært imponert og uttrykte at det er viktig at en somalier forsker på sin egen gruppe. Videre hevdet vedkommende at det er utrolig viktig at forskeren og deltakere deler flere identitetsmarkører inkludert språk, alder, kjønn og etnisitet. Som et resultat av dette møtet ga politikeren meg telefonnummeret til en ung mann som kunne være en aktuell deltaker. Senere hjalp denne mannen meg å rekruttere øvrige deltakere fordi han hadde et bredt nettverk blant målgruppen. Dette nettverket ble svært verdifullt for meg, og var noe som ga meg muligheten til å utvide antall deltakere samt få innsikt fra forskjellige perspektiver og erfaringer innenfor eksklusjon blant unge menn med somalisk bakgrunn. Dette illustrerer viktigheten av å kontakte enkeltpersoner som et bredt sosiale nettverk, særlig når man benytter seg av snøballmetoden. Den første kontakte personen fungerer som «dørselgere» for forskeren. Noen som åpner dører til vesentlig informasjon og ressurser som ellers ikke ville vært tilgjengelig Tjora (2012, p. 151-152). Alle informantene mine bortsett fra en ble rekruttert gjennom han. Siste informant ble rekruttert gjennom en personlig bekjent.

Jeg endte opp med totalt ni informanter som ga sitt samtykke til å delta i forskningsprosjektet. En av deltakerne trakk sitt samtykke under intervjuet noe som resulterte at intervjuet ikke kunne fullføres. Selv om denne informanten oppga nyttig data, kunne ikke jeg inkludere dette i studien på grunn av manglende samtykke.

Begrepet samtykke er et sentralt prinsipp innenfor forskning. Dette handler om at deltakere frivillig gir sitt samtykke uten å bli påvirket av noe som helst måte. Følgelig har deltakere rett til å få informasjon om forskningsformålet og hvordan de personlige opplysningene behandles. På denne måten kan informanten fatte et informert samtykke. Vedkommende må ha friheten til å enten delta eller avvise på grunnlag av den gitte informasjonen (Hummelvoll et al., 2010, p. 27). Samtykket er også frivillig og kan når som helst trekkes.

Utfordringene underveis med rekrutering har vært å komme frem til den først informanten som kunne bistå meg med å identifisere andre aktuelle informanter. Spesielt den opplevelsen jeg hadde hvor min opprinnelige kontaktperson ikke klarte å finne informanter villige til å delta, skapte uforutsigbarhet på om oppgaven kunne gjennomføres innenfor planlagt tid og kostnad. Det ble en utfordring å skulle skape tillit til målgruppen på kort tid og for flere ble det vanskelig å forstå betydningen av anonymisering. En kommentar jeg fikk var hvordan andre kan stole på mitt datagrunnlag ettersom jeg ikke deler ut navn på informantene mine.

Her måtte jeg forklare både min rolle som forsker og de etiske retningslinjene jeg er bundet etter. Jeg informerte dem også at jeg på forkant har fått mitt tema, informasjonsskrivet de har lest og intervjuguiden godkjent via SIKT. Se vedlegg 1.

6.4 Intervjusituasjonen

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide med åpne og grunnleggende spørsmål som omfatter studiens tema, se vedlegg 2. Jeg tok hensyn til både formelt og enkelt språk for å sikre at informantene forsto og kunne reflektere over spørsmålene. Dette ble gjort for å oppmuntre til mer utfyllende svar, i kontrast til å svare «ja» eller «nei», «enig» eller «uenig». For å unngå at spørsmålene ble for abstrakte eller akademiske, ble de formulerte på en tydelig og enkelt måte. For eksempel: «trives du der du bor», istedenfor «føler du deg integrert i ditt nærmiljø». Valget av å benytte seg av meste mulig enkle og direkte spørsmål begrunnes med hensyn til å unngå at informantene enten misforstår eller opplever seg krenket. Dette kunne gi meg en mulighet til å få et omfattende samt nøyaktig bilde av deres opplevelser og erfaringer. I tillegg til dette, utførte jeg grundig forberedelser i forkant av intervjuene. Dette inkluderte blant annet utskrift av nødvendige dokumenter som for eksempel informasjonsskriv, samtykke skjema, brev fra SIKT og intervjuguide. Før gjennomføringen av intervjuene testet jeg diktafon for å sikre at den fungerte som den skal, og sendte deretter til nettskjemaet.

For å skape best mulig intervjusituasjon gjorde jeg nøye forberedelser og tenkte gjennom hvor, når og hvordan intervjuene ble gjennomført. Det første hensynet jeg måtte ta var å finne tilgjengelig og egnet lokale, og mine intervju ble gjennomført på et kontor i Oslo. Kontoret var skjermet for støy og andre distraksjoner, dette for å ivareta informantens opplysninger samtidig som jeg forsøkte å skape en profesjonell samt avslappende stemning. Et rolig sted bidro til at mine informanter kunne føle seg trygge, snakke ærlig og åpent om deres personlige erfaringer. I dybdeintervjuene benyttet jeg lydopptak for å samle inn dataene og i denne forbindelsen har det vært viktig å unngå støy med tanke på senere transkribering av materialet.

Dybdeintervjuene ble stort sett gjennomført på ettermiddager både fordi det var da informantene var tilgjengelig, men også fordi det var da jeg hadde tilgang på kontoret.

Intervjuene varte et sted mellom 12- 30 minutter og foregikk stort sett på norsk språk. Ett unntak er en informant som på grunn av språkbarriere ble intervjuet på Somali.

Utfordringene jeg møtte i intervjusituasjonen handler mest om at jeg spontant måtte oversette informasjonsskrivet, samtykkeskjemaet og intervjuguiden muntlig til en informant som ikke forstod norsk språk godt nok. Konsekvensen av denne spontane avgjørelsen er at jeg gjennom hele studiet har måtte tenke på og oversette mellom 2 språk. Da jeg først hadde informasjonsskrivet og intervjuguiden på norsk, oversatte jeg den til muntlig somali og gjennomførte intervjuet på somali. I etterkant måtte jeg oversette lydopptaket fra muntlig somali til skriftlig norsk i transkriberingen. På denne måten ble informasjonen bearbeidet fire ganger. Men med et materiell som er så grundig bearbeidet er det mer sannsynlig at informantens meninger fremkommer tydeligere.

Som forsker med somaliske bakgrunn har min kjennskap til somalisk språk og kulturelle forbindelser spilt en avgjørende rolle. Dette gir meg muligheten til å forstå og tolke nyansene i informantens erfaringer og opplevelser på en mer grundig måte enn det en forsker uten samme bakgrunn muligens kunne oppnå. På grunn av min etniske bakgrunn har jeg muligheten til å identifisere subtile kulturelle aspekter og kontekster som er sentrale for å forstå helheten bedre.

I tillegg til dette har min flerspråklige bakgrunn spilt en viktig rolle til å navigere samtaler under intervju der none av informantene av og til har brukt somaliske ord for å dypere forklare det de mener. Her er et eksempel fra Geedi; ... *Informanten brukte somali: wuu faanaa maxaa laga wadaa? Forskeren: Gir stolthet (forsker mente egentlig ros her). Informanten; Ja, gir stolthet (selv om) jeg som skåret mer enn han»*. Det er viktig å bemerke at bruk av flere språk ikke bare effektiviserte forskningsprosessen, men også styrket dataene ved å fange opp nyansene som språkforskjeller fremhever. I tillegg til dette har jeg gjennomført et intervju på somalisk språk, selv om informanten underveis brukte noen norsk ord. I tillegg tror jeg mine fellestrekk med informantene kan ha bidratt til å skape tryggere og mer komfortabel intervjusituasjon.

6.5 Presentasjon av informanter

I dette avsnittet vil jeg gi en kort presentasjon av informantene. Jeg viser utdanningsnivå, jobb, og om de er født i eller utenfor Norge. Informantene besto av åtte unge menn i alderen 18-25 år. På grunn av personvern ble informantene gitt fiktive navn.

Informant 1 (Geedi): Født utenfor Norge, men migrerte til Norge ved familiegjenforening i ung alder. Han er elev på videregående skole og jobber deltid ved siden av skolen.

Informant 2 (Rooble): Født i Norge. Han studerer for tiden og jobber ved siden av studiene.

Informant 3 (Caawaale): Født utenfor Norge. Han kom til Norge gjennom familiegjenforening i ung alder. Han er elev ved videregående skole og jobber ved siden av skolen.

Informant 4 (Jaamac): Født i Norge. Han studerer og er for øyeblikket uten arbeid.

Informant 5 (Faarax): Født i Norge. Han studerer, samt har deltids jobb ved siden av studiene.

Informant 6 (Raage): Født i Norge og har tre års høyere utdanning.

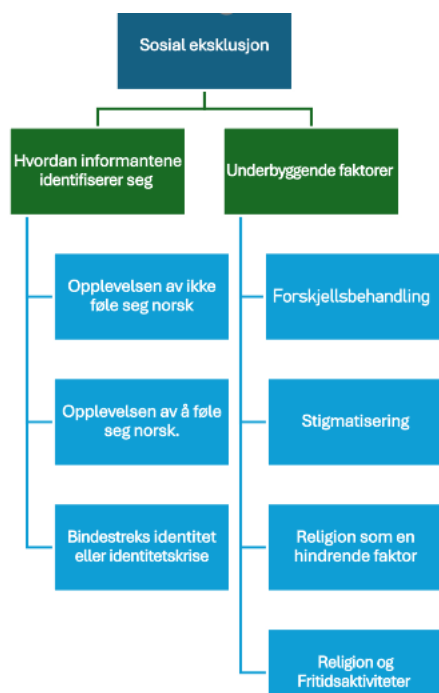
Informant 7 (Heybe): Født utenfor Norge, migrert til Norge gjennom familiegjenforening i ung alder. Han har fagbrev og jobber som fagarbeider..

Informant 8 (Mohamed): Født i Norge. Han har bachelor og jobber i det offentlige.

6.6 Transkribering og kategorisering av data materialet.

Jeg har brukt både digitalt nettskjema og fysisk diktafon ved datainnsamlingen. Opptakene i fysisk diktafon ble slettet så snart jeg så at opptakene i Nettskjema fungerte. Deretter måtte jeg transkribere fra Nettskjema til skriftlig form manuelt. Så måtte jeg kategorisere de innsamlet dataene.

Når det gjelder kategorisering og koding av data benyttet jeg tematisk analyse for å analysere mønstrene i datamaterialene. Første har jeg lest transkriberingen og markert viktige sitater som jeg ønsket å inkludere i oppgaven. Av figur 2 nedenfor ser man at sitatene ledet meg til mine hovedtemaer som er «Identifisering av informanter» og «faktorer som påvirker deres identitet» (markert i grønt) som jeg har samlet i et dokument. Så har jeg sorterte sitatene som belyser de valgte temaene og fikk nye undertemaer markert i (blått). Videre har jeg grundig gjennomgått de utvalgte dataene og justert de etter behov. Justert ette behov mener jeg at jeg for eksempel har slått sammen ulike temaer som fritid og religion, ettersom flere av informanter tilbringer tiden med religiøse fritidsaktiviteter.

Figur 2 viser koding og kategorisering av datamaterialet Mørkblå: Hovedtema, Grønn: Undertema, Blå: Underkategori.

6.7 Ethiske hensyn

Jeg holdte meg til SIKTs retningslinjer, siden jeg var klar over at det skulle bli tatt lydopptak (Sikt.no), se vedlegg 3. Dette er fordi lydopptak kan senere i benyttes til å identifisere informantene. Derfor måtte prosessen starte med å søke SIKT, hvor jeg gjorde rede for prosjektet. Etter at jeg fikk godkjenning fra SIKT, satte jeg i gang med datainnsamling. Før intervjuet måtte alle informantene lese seg gjennom og signere samtykkeskjema. Herunder ble de kjent med hva slags rettigheter de har. For eksempel hadde informantene mulighet til å trekke seg fra intervjuet når som helst. I tillegg til dette, måtte jeg opplyse hvordan data vil bli behandlet og hvordan lydopptaket skal bli oppbevart. Videre ble alle informantene opplyst at de skal bli anonymisert for å sikre konfidensialitet. For å kunne ta lydopptak, måtte jeg også laste ned diktafonappen til Nettskjema. Etter at lydopptakene ble tatt opp, måtte dette sendes direkte til Nettskjema med en oppbevaringstid på 1 år.

De kravene som jeg må forholde meg til er blant annet å informere om forskningsformålet til mine deltagere, hvem som får tilgang til informasjon, og hva resultatene skal brukes til. Følgelig er det også et krav at deltakerne må informeres at de kan trekke tilbake samtykke når

som helst og uten å måtte oppgi grunn for det.. En deltaker i mitt studium valgte å trekke sitt samtykke etter oppstart av intervjuet, noe som gjorde at jeg måtte avslutte intervjuet og at data ikke kan brukes.

I tilføyelse til dette er det også vesentlig å informere at informantene kan få innsyn, rette, eller slette opplysninger selv. Dersom informantene får slik avgjørende informasjon i forkant, kan det øke sjansen for at de får tillit til å delta i prosjektet (Tjora, 2012). Mine informanter har fått skriftlig informasjon like før intervjuet fordi alle deltakerne var tilfeldig utvalgt på kort varsel.

Når det gjelder å ivareta informantens personopplysninger har jeg anonymisert alle mine innsamlede datamaterialet. Jeg har kalt informantene fiktive navn for å passe på å ikke formidle informasjon som kan identifisere dem via deres opplysninger. Til slutt har jeg slettet nettskjemaene etter avtalt tid.

Det ble en utfordring for to av informantene å forstå betydningen av anonymisering slik jeg etisk er forpliktet til å forklare. Jeg antar at det er på grunn av kunnskapsmangel at konseptet anonymisering ble vanskelig å forstå.

Et grunnleggende aspekt som ble tatt hensyn til ved datainnsamlingen var at arbeidet mitt måtte fremme respekt overfor informantene mine, og ikke minst hvordan jeg skal bearbeide datamaterialet. Dessuten måtte jeg også sørge for at datamateriale ble presentert så godt som det er mulig, slik at det er etterprøvbart.

6.8 Studiens validitet og reliabilitet

Validitet dreier seg om gyldigheten av de tolkningene studiet resulterer i (Thagaard, 2013, s194). Det er mulig å vurdere validiteten av studiet ved å vurdere om resultatene som presenteres i studien reflekterer virkeligheten som ble undersøkt (Thagaard, 2013, p. 204).

I mitt studium har jeg undersøkt menn i alder 18-25 med somalisk bakgrunn i Oslo. Min intervjuguide og informasjonsskriv beskrev hensikten med studiet. I gjennomføringen av studiet har jeg fulgt forskningsetiske regler. Jeg har anonymisert deltakerne og ovenfor har jeg presentert hvordan jeg har rekruttert deltakerne og utført intervjuene. Min etniske bakgrunn kan påvirke studiets validitet, da jeg har samme bakgrunn som informantene. Informantene kan på den ene siden velge å fortelle meg deres opplevelser av eksklusjon, siden vi deler etnisk tilhørighet. På den andre siden kan det hende at de holder tilbake informasjonen knyttet

til opplevelsen av eksklusjon på grunn av at de er redd at jeg bryter taushetsplikt og forteller videre til andre. «Flere Somalia-forskere har ifølge Fangen (2008:76) pekt på at somaliere har generelt lav tillit til statsansatte, noe som henger sammen med de dårlige erfaringene de har med statlig styring» Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2009, p.10). Dette kan være en styrke ved denne oppgaven, siden jeg som forsker deler flere identitetsmarkører med gruppen. Dette gjør at vi er i samme båt og forstår hverandre implisitt. Resultatet av min studiet er slik jeg ser det så virkelighetstro som mulig. Jeg vil si at jeg har en god pålitelighet i min studie, fordi min forskning er åpen og detaljert beskrevet gjennom alle stegene jeg har gjort gjennom forskningsprosessen.

6.9 Svakheter i datamaterialet

I gjennomføringen av denne studien har det oppstått enkelte utfordringer i både rekrutteringen og under intervjuene.

Som nevnt tidligere jeg har benyttet meg snø-ballmetode for rekruttering ved dette studie. Snøballmetode kan resultere til skjevhet med, ettersom informantene ofte rekrutterte andre individer som har lignende oppfatninger og erfaringer. I tillegg til dette skjedde rekrutteringen i denne studien skjedde kort varsel, noe som kan påvirke informantens refleksjon i forbindelse med deres egen frivillighet til å delta i studiet.

Til tross for jeg tidligere har nevnt at et grundig bearbeidet materiale gjør det mer sannsynlig at informantens meninger fremkommer tydeligere, vil spontale oversettelser mellom «somalisk til norsk» og «mellom norsk til somaliske» uten bruk av profesjonell tolk føre til svakheter i denne studiet. Dette gjelder selv om jeg som forsker behersker begge nevnte språkene flytende.

7 Empiri

Hovedtemaene som skal analyseres i denne delen av oppgaven er identitet, diskriminering, stigmatisering, og religion. Gjennom dybdeintervjuene belyser jeg hvordan disse faktorene påvirker informantens opplevelse av tilhørighet i det norske samfunnet.

7.1 Hvordan beskriver informantene sin egen identitet?

7.1.1 Opplevelsen av å ikke føle seg norsk.

I dette avsnittet skal jeg gjøre rede for hvordan informantene assosierer eller fortolker hva det vil si å være norsk. I intervjuene opplyser flesteparten av informantene at de ikke identifiserer seg som norske, og uttrykker ulike grunner for det. Det som trekkes frem som hovedfunn er at informantene opplever en følelse av eksklusjon og manglende tilhørighet til det norske samfunnet på grunn av deres etniske bakgrunn og hudfarge. Mange fremhever at det å ha statsborgerskap og gode språkferdigheter, ikke fører til å bli betraktet som norsk av omgivelsene.

Dette antyder at mange av informantene oppfatter at *norskhet* er knyttet til etnisk bakgrunn, hudfarge, og at deres subjektive følelse av å være norsk ikke blir akseptert av omgivelsene. Samlede resultat viser at flertallet av informantene ikke identifiserer eller føler seg som norske.

Hudfarge og etnisitet

Flere informanter har fremhevet at eksklusjon av minoritetsgrupper er utbredt i det norske samfunnet. Dette fenomenet kommer tydelig frem i at deres oppfatning av at norskhet ofte assosieres med etnisitet og hudfarge, der de uttaler tydelig og klart at statsborgerskap og språkkunnskaper ikke er tilstrekkelig nok til å bli betraktet som norsk. Geedi illustrer denne problematikken gjennom sine egne erfaringer, hvor han uttrykker hvordan opplevelsen av eksklusjon kan være basert på foreldrenes landbakgrunn (etnisitet) og hudfarge. Han viser dette i sitatet: «*Du blir aldri Norsk, du kan få pass, du kan språket, så lenge hudfargen din er brun, eller foreldrene dine er et annet land, du blir aldri norsk*». Informanten oppfatter altså at norskhet er noe man arver gjennom etnisk norske foreldre og jeg tolker dette slik at hans foreldres opprinnelsesland og hans hudfarge er et grunnlag for sosiale eksklusjon.

Informanten oppfatter at det å være norsk statsborger og beherske språket godt, fører ikke til å bli norsk.

Det som er interessant med Geedi er at vedkommende ved oppfølgingsspørsmål ikke utelukker at en kan *føle* seg norsk til tross for å ha en annen etnisk bakgrunn. Likevel bør man ikke forvente av omgivelsene å bli ansett som norsk. I denne sammenhengen uttrykker Geedi det slik: «*Du kan føle deg at du er norsk, men de andre vil aldri tenke at du er norsk, selv om*

du kan snakke norsk, kan regler og alt». Dette tyder på at han mener at til tross for at man føler seg norsk samt oppfyller formelle krav som å beherske språk eller internalisere norske normer, vil man aldri betraktes som norsk av majoritetssamfunnet.

Videre viser Geedi ved følgende sitat at han mener at individer i majoritetssamfunnet kan ha stereotypiske oppfatninger. «... *hudfargen din er annerledes, så de tror du er kriminell ...*». Dette kan tolkes som at informanten opplever at hudfargen danner et bilde av hvem han kan være, og det bildet påvirke hvordan han blir mottatt og behandlet.

Til tross for at Geedi indikerer at man kan føle seg norsk gjennom sitatet ovenfor, uttrykker han samtidig at å føle seg norsk ikke nødvendigvis er tilstrekkelig grunnlag for å identifisere seg som norsk. Dette kommer frem i sitatet; «... *så de vil aldri behandlet som en norsk, bare fordi utseende ditt, det har ikke noe med inni å gjøre, det er utside.*» Sitatet gir uttrykk for at informanten opplever at norskheten er definert av hvordan omgivelsene kategoriserer utseendet, og at individets subjektive identifisering ikke er tilstrekkelig for å være norsk. Min subjektive fortolkning av utsagnet til informanten er at det er omgivelsen som avviser hans «norskhet» på grunn av hans hudfarge.

Cawaale fremhever at han «*skal alltid være somali*», og at «*det er ikke mulig å påstå at jeg er norsk, når man ikke er norsk*» fordi «*dersom en skal være norsk, så må foreldrene være norske, og i tillegg må man være hvit i hudfargen*». Slik jeg tolker sitatene, indikerer vedkommende en sterk tilknytning til sin somaliske identitet, slik det uttrykkes i «*skal alltid være somali*». På en måte kan det tenkes at Cawaale er genuint stolt av sin identitet som somalier og ønsker å bevare sin tilknytning. Samtidig lurer jeg på om han sier dette på grunn av en opplevelse av manglende tilhørighet og aksept som «norsk» i samfunnet. Følgelig kommer indikasjoner som tolkes slik at informanten avslår muligheten til å bli norsk. Dette uttrykkes i uttalelsen «*det er ikke mulig å si at jeg er norsk, når man ikke er norsk*». Slik jeg tolker det, mener informanten at «norskhet» krever spesifikke egenskaper. For å bli betraktet som norsk fremhever informanten at både individet selv og foreldrene må være norske, i tillegg til å ha hvit hudfarge. Dette kommer frem ved sitatet «*dersom en skal være norsk, så må foreldrene være norske, og i tillegg må man være hvit i hudfargen*».

Sitater fra Jaamac, slik som «*Jeg føler meg ikke norsk*», «*Blir ikke sett på, behandlet som en annen*» og «*etnisk norsk, det er det en nordmann er*», illustrerer ekskluderende opplevelser. Jeg tolker at første delen av sitatet gir et uttrykk for en subjektiv opplevelse av å ikke tilhøre

til det norske samfunnet. Dette innebærer at informanten sitter med følelsen av å være utenfor det norske samfunnet fordi han ikke er etnisk norsk. For å delta i samfunnet må man, slik han opplever det, være en nordmann noe han ikke føler at han er.

Sitatene «*blir ikke sett på ... behandlet på en annen måte enn nordmann*», reflekterer over en følelse av eksklusjon eller marginalisering. Når informanten sier han ikke blir sett på eller behandlet som de andre «norske», peker utsagnet på et eksempel der informanten ikke opplever seg som norsk. Slik jeg tolker sitatet så kommer det frem at vedkommende opplever å forskjellsbehandles innenfor det norske samfunnet, noe som igjen påvirker hans identitet og tilhørighet til det norske samfunnet. I kontrast, opplyser Mohammed å bli betraktet som norsk av omgivelsene, men likevel ikke ønsker å indentifisere seg som norsk. Dette kommer tydelig frem ved sitatet:

«jeg ble sett som norsk hver gang jeg går på jobb, folk sier (Navn:...) du er en nordmann , og da svarer jeg med. Det er sant det du sier, jeg ble født og oppvokst her, men etter min personlige mening du er ikke det du snakker, du er det det du ser ut som. Og jeg ser ikke ut som nordmann, jeg ser ut som somalier. En somalier som har mørkhuda, og en somalier som ikke har hvit hud som nordmann har, kan ikke være norsk.».

Basert på min tolkning av sitatet ser det ut som at informanten ikke nødvendigvis opplever eksklusjon, men at vedkommende ikke identifiserer seg som norsk. Informanten legger frem en opplevelse av å bli sett som nordmann av kollegaene og nærmiljøet når de sier at «*du er en nordmenn*», men at informanten likevel avviser å bli betraktet som norsk, ettersom han markerer sin identitet ved å ta mest hensyn til hudfarge og etnisk bakgrunn. Videre kan dette også tolkes slik at Mohamed ikke er imot å bli ansett som norsk, men at han prøver å beskytte sin tilhørighet til det somaliske miljøet.

Geedi, Cawaale, Jaamac og Mohamed mener at man identifiserer seg som norsk basert på utseende, mens Heybe åpner opp for at oppvekst Norge kan være en forutsetning for norskhet. Det som er interessant med Mohamed er at selv om omgivelsene anser han som nordmann, opplever han likevel ikke dette som reelt for seg selv. På denne måten kan man si at han bevisst velger å selv ekskludere seg fra omgivelsene.

Oppvekst

Heybe tolker norskhet slik: «*Nei, jeg føler ikke som at jeg er norsk liksom, det, jeg er ikke helt oppvokst her*». I lys av sitatet oppfatter jeg at informanten ikke føler seg norsk samtidig som vedkommende ikke utelukker muligheten for at en kan bli norsk. Opplevelsen av norskhet og tilhørighet knyttes til oppvekstmiljø ifølge informantens oppfatning. Dette kommer tydeligere frem i sitatet «*Hvis jeg hadde kommet her mens jeg var ... si fem åringer da hadde jeg følte som norsk da*». Følgelig indikerer informanten at vedkommens oppvekstmiljø spiller en betydelig rolle i opplevelse av tilhørighet og identitet. Dette gir innsikt i hvordan individet tolker og opplever tilhørighet og norskhet.

7.1.2 Opplevelsen av å føle seg norsk.

I dette temaet vil jeg gå nærmere inn på hvordan en informant som opplever å føle seg norsk, tolker norskhet.

Rooble uttaler seg slik: «*Jeg tenker en person er norsk, når de selv mener at de er norske ...*» «*hvis en person interessere veldig for å være norsk å lære seg språket, lære seg ... regler tradisjoner og normene, så vil jeg si at de er norske*». Sitatet antyder informantens oppfatning av «norskhet» og han assosierer norskhet med individets subjektive opplevelser og vilje til å internalisere norsk språk, normer, kultur og tradisjoner. Videre sees at informanten vektlegger individets forståelse og innsats som avgjørende for ens norskhet. Ifølge informanten innebærer begrepet «norskhet» ikke kun etnisk tilhørighet, men tolkning av tilhørighet. Her kan det forstås at informanten mener at å være norsk ikke er noe som er determinert av individets fysiske trekk, men at man heller kan *bli* norsk dersom man selv ønsker det. Informantens perspektiv på «norskhet» er noe som kan internaliseres uavhengig av ens opprinnelig kulturelle bakgrunn og blir heller bygd gjennom å delta samt innlemme seg i samfunnet. På direkte spørsmål om informanten er norsk, svarer han «*Ja jeg vil si det*». Sitatene antyder at informanten identifiserer seg selv som norsk og baserer sin oppfatning av «norskhet» og sin identifikasjon på oppvekst og kjennskap til Norge.

Roobles tolkning av *norskhet* baser seg på individs ønske om å internalisere norsk språk, normer, kultur og tradisjoner uavhengig av tilhørighet til en spesifikk etnisk bakgrunn. Følgelig oppfatter han norskhet som noe som kan realiseres ved integrasjon og samfunns

deltakelse. Rooble identifisere seg selv som norsk, med begrunnelse i hans oppvekst og kjennskap til Norge.

Et sentralt funn i dette empirikapitlet er at *norskhet* ikke nødvendigvis er avhengig av etnisitet, men er derimot en stadige varierende identitet som kan oppleves av omgivelsen og internalisere gjennom å delta i samfunnet samt internalisere kulturelle normer. Dette perspektivet danner grunnlaget for hvordan individets vilje til å engasjere seg til samfunnet spiller en betydelig i betraktning av hva vil det si å være norsk.

7.1.3 Identitetskrise eller bindestrekidentitet

Nå som jeg har fremvist noen sitater fra de som føler seg norsk og de som ikke føler seg norsk er det naturlig å presentere noen sitater som tyder på forvirring i forhold til selvoppfattet tilhørighet.

- Intervjuer: Hva mener du det vil si å være norsk?
- Raage, «*Jeg vet ikke, du kan si at jeg har identitetskrise ... ja*» «*jeg må være ærlig, jeg pleier å si jeg er etnisk somalier, men har norske statsborgerskap*»

Når Raage ble spurt om hva det vil si å være norsk, så svarer han «*Jeg vet ikke, du kan si at jeg har identitetskrise*». Informanten sier først at han opplever en identitetskrise. Dette gir inntrykk av at Raage ikke føler seg verken Somali eller norsk, til tross for at han senere forteller at han i realiteten definerer seg som etnisk somali med norsk statsborgerskap. Dessuten kan dette forstås som at vedkommende har opplevelse av kompleksitet.

Faraax deler opplevelse av å tilhøre to identiteter, som han beskriver slik. «*... men jeg føler meg norsk ja*». «*Jeg føler meg norsk også, like mye som jeg føler meg somaliske også, ja*». Sitatene indikerer at denne informanten aktivt har valgt å tilhøre to ulike grupper, såkalt bindestreks nordmenn, noen som har en fot i to verdener og kulturer.

Sammenfattende illustrerer sitatene en usikkerhet knyttet til hva det vil si å være norsk. Raage identifisere seg som etnisk somalier med norsk statsborgerskap. På samme måte beskriver Faarax seg som både somali og norsk på like linje. Å føle seg både norsk og somalisk samtidig gir inntrykk av fenomenet bindestrekidentitet.

Det første funnet er identitetskompleksitet. Gjennom intervjuet har Raage uttalt at han følte at han hadde identitetskrise, til tross for at han senere identifiserte seg som etnisk somali som har norsk statsborgerskap. Dette antyder utfordringer knyttet til identitet, særlig når man befinner seg i et mangfoldig samfunn. Den andre er bindestrekidentitet, noe som betyr dobbel identitet.

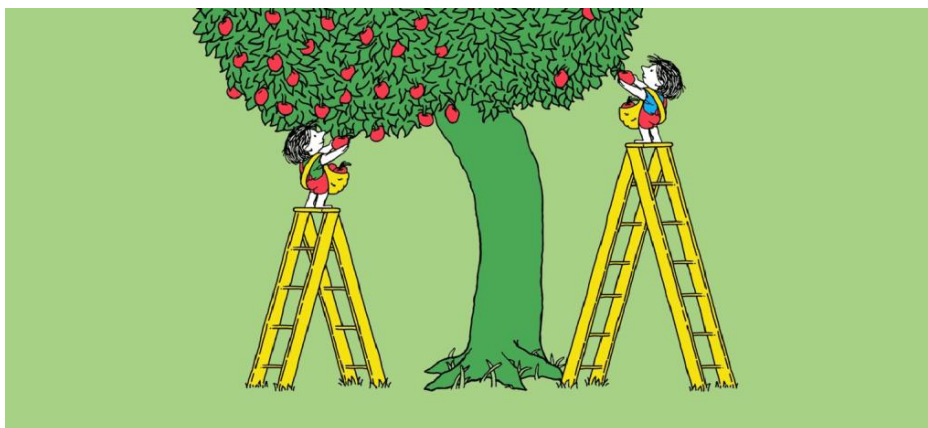
7.2 Faktorer som påvirker opplevelsen av norskhet.

7.2.1 Forskjellsbehandling som fremmer eksklusjon

Jeg spurte informantene om de noen ganger har opplevd å bli urettferdig behandlet, noe deres svar tyder på at de har. Urettferdig behandling er ikke nødvendigvis samme som forskjellsbehandling.

Urettferdig behandling henvises til noe som ikke er rett etter loven eller moral mens forskjellsbehandling dreier seg om å behandle en person annerledes på grunn av sin personlige egenskap som kjønn, etnisitet, religion osv. Forskjellsbehandlingskonseptet kan forstås som en form for urettferdig behandling. Imidlertid det er viktig å bemerke at forskjellsbehandling ikke alltid kan betraktes som urettferdig.

Jeg ønsker å fremheve to engelsk begreper, nemlig «equity» og «equality» her for å klargjøre forskjellen mellom urettferdig behandling og forskjellsbehandling. Bildet nedenfor illustrerer forskjellen mellom disse to engelsk begrepene.

Figur3, fremstiller forskjellsbehandling. Kilde (Online public health, 2020)

Dette bildet illustrerer forskjellsbehandling, der én person har fått en lengre stige enn den andre. Imidlertid viser dette ikke nødvendigvis urettferdig behandling. Årsaken til forskjellen i stiger er primært at treet lener seg mot personen med den korteste stigen. Videre har begge personene likevel klart å plukke epler. Hvis begge hadde fått like lange stiger, ville den ene ikke ha nådd opp for å plukke eplene

Geedi, beskriver opplevelser av forskjellsbehandling i ulike arenaer i samfunnet som blant annet i skolen og på fotballbanen. Når det gjelder skolen, beskriver informanten at skolerådgiver på videregående skole frarådet han å velge den studieretningen informanten selv ønsket. Informanten hevder også at flere andre elever med innvandrerbakgrunn hadde samme opplevelse. Informanten påpeker at rådgivere argumenterer at en retning som for eksempel studiespesialisering er vanskelig for disse elevene og at det derfor er bedre for dem å velge yrkesfag. Skolerådgivere har en betydelig innvirkning på elevens studievalg, noe som fører til at elever opplever press fra skolerådgiver. Dette blir tydelig illustrert i sitatet av Geedi «*Han presser deg på der, og ikke bare meg, jeg hørte mange utledinger som rådgivere har gjort samme som meg. Han presser deg til å velge yrkesfag, enn å velge, hva heter det, for eksempel studiespesialisering. Han sier det er vanskelig, bedre yrkesfag, så han presser deg på siden*».

Videre indikerer sitatet at elever med innvandrerbakgrunn opplever utfordringer i møte med deres valg av studieretning, noe som kan forsterke opplevelsen av å ikke være «norsk» nok, eller egnet nok til å ta høyere utdanning som etnisk norske elever. Slike barrierer kan tenkes å påvirke elevens oppfatning av tilhørighet til samfunnet, i den grad at de føler at deres valgmuligheter er innskrenket på bakgrunn av deres etnisitet.

Videre viser Geedi til en opplevelse av å bli forskjellsbehandlet på fotballbanen gjennom sitatet:

«... etter kampen er over du får ikke hva heter det? Bra tilbake melding som de andre, kanskje du skårer tre mål og den sier bra til deg og en annen som skåret et mål får ... Informanten brukte somali: wuu faanaa maxaa laga wadaa?»

Forskeren: Gir stolthet (forsker mente egentlig gir ros).

Informanten; Ja, gir stolthet (selv om) jeg som skåret mer enn han».

Når det gjelder forskjellsbehandling relatert til fotball/idrett omtaler sitatet at informanten opplever manglende anerkjennelse i idrettsmiljøet. Informanten uttrykker at han ikke får like gode tilbakemeldinger fra treneren som andre, til tross for at vedkommende understreker at han presterer bra på fotballaget. Dette kan føre til opplevelse av forskjellsbehandling hos informanten, noe som i en betydelig grad påvirke informants tilhørighet til laget. Begge sitatene ovenfor viser til følelser av forskjellsbehandling, noe som kan svekke informantens opplevelse av tilhørighet.

Jaamac beskriver en følelse av forskjellsbehandling knyttet til arbeidsmarkedet. Han mener å ha sendt 50 søknader uten å bli betraktet som aktuell kandidat for intervju. Informanten antar at hans fremmede navn, i seg selv er grunnlag for å ikke få jobb. *«Jeg er aldri innkalt, og jeg har søkt sånn femti ganger, ikke engang en har sagt til meg engang kom vi skal vurdere at du skal være en mulig arbeider, så det er kanskje navn mitt er en grunn ... jeg vet ikke».*

Som oppfølging har jeg spurt om det er andre faktorer enn navn som spiller en avgjørende rolle i dette problemet. I tillegg til «navn» antar informanten at mangel på arbeidserfaring kan øke utfordringen knyttet til sysselsetting slik man ser i sitatet *«... navn, og at jeg ikke har arbeidserfaring da, kanskje ja».* Til tross for at sitatet indikerer to hindringer, vektlegger informanten i hovedsak hans navn som årsaken til manglende arbeid. Informanten begrunner dette med et eksempel der han forklarer at han har en venn som har arbeidserfaring, men som likevel ikke får jobb. *«... en venn som har et arabisk navn ikke sant og han har erfaring, men får ikke jobb fortsatt, akkurat som meg».* Informanten påpeker videre at det er ekstra utfordrende å få jobb når arbeidssøkere har et arabisk navn som er vanlig blant muslimske minoriteter, for eksempel somaliere og pakistanerne. Informanten fremhever et eksempel som illustrer hans antagelse om at navn anses som en hindring for få jobb. Følgelig omtaler Jaamac at arbeidsgivere foretrekker navn som ikke identifiseres som arabiske ved ansettelse:

«Spesielle navn som arabiske navn, siden somaliere, pakistanere bruker mest religiøse navn ...» «... hvis arbeidsgiveren hadde kunne velge mellom (Reska og Abdirahman) Han ville ha 100% valgt Reska over den veldig arabisk navnet.»

Informantene beskriver opplevelser av forskjellsbehandlinger i ulike dele av samfunn. Geedi opplyser at han har opplevd forskjellsbehandling på fotball, og skole, mens Jaamac deler erfaringer som antyder opplevelse av forskjellsbehandling i arbeidsmarkedet, der han opplevde at han ble ekskludert fra arbeidsmarkedet på grunn av hans fremmede navn. Disse

opplevelsene kan i en større grad føre til en følelse av manglende tilhørighet hos informantene, noe som igjen begrenser muligheten til å føle seg inkludert.

Hovedfunnet knyttet til dette tema er at både Geedi og Jaamac opplevde forskjellsbehandling i idrett, skole og arbeidsmarkedet som følge av ulike faktorer som navn og etnisitet. Dette kan påvirke deres mulighet til å delta samt føle seg inkludert i det norske samfunnet.

- Intervjuer: Er det steder som skolen, jobben eller fritidsaktiviteter der du følte deg urettferdig behandlet?

- Cawaale, svarer slik; *«Ingen problem, jeg har ikke møtt en rasistisk person, alt er bra alhamdulillah».*

Sitatet overfor indikerer slik jeg tolker informanten at det bare er en rasistisk person som kan behandle andre urettferdig. Siden han aldri har møtt en rasistisk person, da er alt rettferdig og problem fritt: *«Alt er rettferdig, jeg har ikke opplevd problemer hittil, jeg spiller ikke fotball, siden jeg jobber ofte. Jeg er enten på jobb eller studerer, så ingen problem».*

7.2.2 Stigmatisering

I forbindelse med stigmatisering og fortolkning av norskhet uttrykker informantene at de opplever at andre har negative oppfatninger av dem på grunn av deres etnisitet og hudfarge. Disse informantene presenterer deres erfaringer i lys av stigmatisering relatert til oppfatninger av norskhet blant annet på denne måten Geedi uttrykker seg: *«... de tror du er kriminell, spesielt i Oslo da»* videre spesifiserer han at *«De fleste som driver med salg og alt sanne ting ... de tror at du er en av dem, selv om du ikke er».* Sitatet påpeker en følelse av å bli sett som kriminell basert på ytre identitetsmarkører. Følgelig understreker informanten at de fleste som driver med salg også antar at han tilhører den gruppen

Faarax presenterer sine erfaringer knyttet til stigmatisering:

«... man ser blick liksom om den personen liker deg eller hvordan de ser deg liksom og det er ofte man får de blickene der du ser folk liksom se på deg som det bare fordi du kommer fra liksom annet sted liksom enn de. ... og du ble sett ned på, ned-settene ser altså»

Sitatet viser at en med somalisk bakgrunn kan oppleve utfordringer som stigmatisering basert på land, noe som kan tolkes som hans etniske bakgrunn.

Rooble presenterer sine erfaringer knyttet til stigmatisering til hvordan forventningen til ens oppførsel kan relateres til etnisitet. «... *Et bilde på somaliere da ... du var roligere enn det jeg hadde forventet eller du er ikke som somaliere jeg har møt før så ja*». Sitatet viser at vedkommende hadde en forventning til atferden til en somalier gjennom en stereotypisk oppfatning. Personen hadde forventet at «typiske» somaliere er litt mer høylytte enn det Rooble uttrykte. Her kan jeg tolke at vedkommende sin kommentar kan indikere et tegn på stigmatisering av den stereotypiske somaliere generelt, men så på Rooble sin atferd som et avvik fra stereotypien. Også Jaamac er inne på dette problemet:

Jaamac: «*ja, jeg føler, det en person fra et land gjør setter bildet på hver eneste person fra det landet*».

Sitatetene viser til at Jaamac og Rooble presenterer en opplevelse av at en person fra et bestemt land blir betraktet som en representant for alle andre individer med samme etnisk bakgrunn. Jeg tolker at det Jaamac prøver å si her er, at folk har antagelser overfor hvem personen er basert på stereotypien til den gruppa vedkommende tilhører. Dette kan føre til en form for hindring for å føle seg som norsk siden vedkommende blir dømt fra en annen standard enn den «norske» standarden.

Dersom en gruppe i samfunnet erfarer felles utfordringer basert på deres bakgrunn, kan det utløse en følelse av samhørighet innad blant dem. En slik opplevelse av stigmatisering kan føre til sterkere bånd mellom Jaamac og andre med samme bakgrunn. En slik opplevelse kan påvirke disse individenes oppfatning av norskhet.

Informantene opplyser om ulike former for stigmatisering med henblikk på deres etnisitet og hudfarge. Når det gjelder hudfarge, hevder Geedi at han føler at de som driver med kriminelle aktiviteter mistenker at han også er aktiv deltaker i deres miljø. Tilsvarende presenterer Faarah at han opplever nedsettende blikk på bakgrunn av sin opprinnelse. Rooble forteller om sine erfaringer i møte med stigmatisering, hvor han refererer til en situasjon der noe hadde stereotypiske forventninger angående hans oppførsel på grunn hans etniske bakgrunn. Jaamac og Rooble føler at det en person fra et bestemt land gjør, kan påvirke til alle andre som kommer fra dette landet.

Oppsummert, har dette empirikapittelet tre sentrale funn:

- Informantene har en opplevelse av stigmatisering på grunn av etnisitet og hudfarge.
- Stereotypier og generalisering påvirker deres oppfatning av *norskhet/ identitet*.
- De beskriver en felles erfaring og opplevelser av stigmatisering fra samfunnet som bidrar til å styrke samhørighet og fellesskapsfølelse innad i gruppen.

7.2.3 Religion som hindringsfaktor fra å føle seg, eller være norsk

Et viktig tema som flere informanter kommer tilbake til er religion som selvopplevde barrierer i forhold til det å bli norsk.

Rooble er den eneste som identifiserte seg som norsk. Likevel hevder han i sitatet at religion og utseende er hindringsfaktorer fra å være norsk. *«vi har forskjellig utseende og vi har forskjellige religion, så hvis man ... hvis jeg for eksempel gjøre akkurat det de norsk gjør, så krasjer det med mine verdier og religionen sånn sett»*. Videre formidler informanten at det eksisterer ulikheter basert på religion, verdier og utseende, noe som skiller han fra majoritetsbefolkningen. Han understreker at dersom han skulle handle som typiske nordmenn så kan det motstride hans verdier og religion, og dette fører til en følelse av utenforskap fra majoritetssamfunnet. Til tross for at informanten er født, og oppvokst i Norge, indikerer han at han vektlegger sin religion og dets verdier

I forlengelse av «hindringer for å bli norsk» fremhever Jaamac at hat mot religion og brenning av koranen er grunnlaget for at religion er en barriere fra å være norsk. Han sier det slik *«Hatet til religionen, som for eksempel sian, brenning av koranen og politiet lar det skjer, mens hvis en person brenner et annet hellig bok, ...de blir dømet av politiet»*.

Slik jeg tolker Jaamacs uttalelse, dersom muslimer er ansett som norsk, ville Koran-brenning gitt en like stor konsekvens som brenning av andre hellige bøker. Med andre ord, jeg forstår det slik at han mener det er urettferdig at en kan brenne koran-bøker uten å bli sanksjonert, mens tilsvarene handlinger knyttet til andre religionen ville ifølge han resultert i straffeforfølgelse. Som forsker tolker jeg at opplevelsen av det er slik kan være med å bidra til en følelse av eksklusjon fra det norske rettssamfunnet.

Heybe konstaterer at *«for meg er jo min religion ...»* når han snakker om hans størst hindring til å være norsk.

Heybe uttrykker at religion er det som hindrer han mest i å føle seg norsk. For han er religionen og de påfølgende sosiale interaksjonene som moskeer og andre muslimske forbindelser det som danner grunnlaget av potensielle vennskap. Siden majoriteten av nordmenn ikke er muslimer eller involvert i den muslimske gruppa, så er det vanskelig å etablere vennskap med de som ikke har samme religiøse tilhørighet på grunn av ulike verdier. Det kommer frem tydelig når Heybe sier: *«Jeg er enten på jobb eller jeg er på moskeen ikke sant. Det er der jeg møter vennene mine skjønner du? Og hvis du ikke er i moskeen hvordan skal vi møtes da?»*. Her er det tydelig at vedkommende kun ser de han møter i moskeen eller andre religiøse arenaer som venner. Det som er interessant å legge merke til er at Heybe ikke assosierer andre mennesker utenfor de religiøse arenaene som venner, men heller kategorisere de som bekjent. Dette tydeliggjør han i sitatet: *«Da er vi ikke venner, men vi kjenner hverandre bare»*. Her er han tydelig på at de han møter på utenfor moskeen ikke er innenfor rammen til å bli kalt for hans venn.

Informantene uttrykker at religion fremstår som en barriere for deres følelse av å være norsk. Rooble, Jaamac og Heybe reflekterer hvordan aspekter som religiøse verdier fysiske egenskaper og sosiale samhandlinger skiller dem fra majoritetssamfunnet, samt begrense deres deltakelse og tilhørighet til det norske samfunnet. De også diskriminering og urettferdighet knyttet til hat mot religionen som koran brenning. Slike hendelser kan fremme opplevelse av eksklusjon og utenforskap.

Religion utgjør delvis en hindring for informantens følelse av tilhørighet til det norske samfunnet, på basis av begrensninger bundet til ulike religiøse verdier, og utseende i møte med informantene.

7.2.4 Ulike former for fritidsaktiviteter inkludert religiøse deltakelse.

I denne delen av oppgaven vil det belyses hvordan informantene benytter seg av sin fritid til å danne forskjellige former for tilhørighet gjennom religion og fysisk aktivitet som et middel for sosiale samspill.

Gjennom intervjuene presenterte flere informanter sine engasjementer i religiøse forbindelser, der noen oppga at de drar til moskeen på fritiden mens andre forteller at de leser koranen og andre religiøse-bøker. Et annet tema som de har til felles i tillegg til religiøse identitet er forskjellige former av fysiske aktiviteter. Raage og Geedi tilbringer tiden med å spille fotball, mens Jaamac og Raage trener.

Aktivitet spiller en sentral rolle for inkludering. Deltakelse av idrettsaktiviteter og religiøse forsamlinger er de viktigste når det gjelder informantens sosiale interaksjoner på fritiden. I et utdrag fra Geedi blir det tydelig at aktivitet står sentralt i hans møte med samfunnet. I tillegg viser informanten at det å gå til moskeen også er viktig:

«... spille fotball, eller se på fotball, være med venner ute (? uklar) også går jeg til moskeen da». Sitatet viser at Geedi tilpasser seg både religionen sine forventninger, og samfunnets mulighet til deltagelse gjennom aktivitet. Det er derimot ikke alltid at Geedi har mulighet til å møte medlemmer av majoritetsbefolkningen i aktiviteter, selv om han deltar. Geedi viser til at alle hans venner er somaliske: «Alle vennene mine kommer fra Somalia». Dette indikerer at selv om Geedi deltar i sosiale forbindelser på fritiden er det fortsatt begrenset hvilken del av befolkningen han møter. Til tross for han er i aktivitet kan det allikevel føre til at Geedi havner utenfor og blir isolert fra det norske samfunnet.

Trening er ikke nødvendigvis noe sosialt for alle. Jaamac forteller «.. jeg leser Koran og trening og alt». Sitatet antyder at trening og koran-lesing er viktig for Jaamac, i forbindelse med hans identitet og hverdagsrutine. Informanten nevner ikke om han trener med andre, men han er del av et treningsmiljø.

Raage forteller: «...Jeg driver med å gå til treningscenteret, bygge kroppen, ... spille fotball, også liker jeg, jeg liker å lese meg på islamsk-bøker, islamske fag juridisk og historie...» Raage forteller at han har varierte fritidsinteresser som å tilbringe tid på treningscenteret og drive med idrett. Samtidig har han interesse i å lese islamske bøker, særlig de som omhandler juristikk og historie. De ulike interessene kan være med å bidra til å styrke hans tilhørighet samt fremme sosial interaksjon med de som deler samme interesse. Lesingen av islamske bøker på fritiden tyder på at han tilhører et muslimsk felleskap. Når det gjelder deltagelse i fotball, indikerer det at Raage hører til en gruppe, selv om det ikke kommer frem i sitatet en konkret etnisk gruppe. Følgelig vises heller ikke gjennom sitatet om Raage har opplevelse av tilhørighet i den gruppen han spiller sammen med. Videre nevner Raage at han går til treningscenteret med formål om å bygge kroppen. Kort sagt vil Raages deltagelse i forskjellige aktiviteter som for eksempel lesing av islamske bøker og trening og fotball ha påvirkning på hans følelse av tilhørighet på ulike måter.

Heybe: «...er jeg masjid og jeg er med subac ...» «jeg er i moskeen, og jeg er med koran-lesning». «Egentlig jeg er rundt somaliere mest». Masjid er et annet ord for moske. Subac

eller subcis referer til når flere personer leser koranen sammen. Dette gjøres på ulike måter. Noen velger at hver person i gruppen leser litt over halvparten av et vers og resten leses som kollektivt; dette kalles (subac hooris). En annen gruppe foretrekker at hver deltaker leser en side mens andre hører på og venter på sin tur; dette kalles (subac baal baal) En tredje gruppe leser en og halv side per person og det kalles (subac maqrah maqrah) En siste gruppe hvor leser hver deltaker leser fem sider er kjent som (subac hisib hisib)

Informanten deltar i moskeen og koran-lesingen med andre. Videre forklarer han at han er mest sammen med andre somaliere. Dette antyder at Heybe føler en større tilhørighet til sitt opprinnelige kulturelle fellesskap enn til det norske samfunnet. noe som kan påvirke hans følelse av å være eller føle seg norsk.

Når de velger å trene i fritiden, antyder det en tilpasning til norsk kultur, ettersom deltakelse av treningssentre blant ungdommer ikke har vært kjent fenomen i Somalia. Men balansen mellom *diin og dunya* som betyr å balansere tiden å gjøre noe som fører til nytte i både for dette livet og livet etter døden er vanlig i Somalia.

Disse informantene har varierende fritidsinteresser. De engasjere seg i ulike former for fysiske aktiviteter som fotball og trening. Samtidig tilbringer de fritiden med å delta i religiøse aktiviteter som å besøke moskeen og lese religiøse bøker som den hellige boken «koran». Når det gjelder sosiale interaksjoner og tilhørighet, spiller disse aktivitetene en vesentlig rolle. Informantene Geedi og Heybes deltakelse i moskeen kan indikere at de har en tilknytning til sin etniske gruppe, noe som påvirker deres tilhørighet til det norske samfunnet. Mens deltakelse i trening og idrett kan antyde en form for tilpasning til den norske kulturen.

Religiøs tilknytning og tilhørighet: Informantene opplever en betydelig tilknytning til sitt religiøse fellesskap gjennom aktiviteter som besøk til moskeen og lesing av religiøse tekster som koranen. Dette markerer en følelse av tilhørighet til et etnisk og religiøst fellesskap, som påvirker deres opplevelse av å være en del av det norske samfunnet.

Tilpasning til norsk kultur kan gå gjennom fysisk aktivitet. Informantenes deltakelse i fysisk aktivitet som fotball og trening viser en form for tilpasning til norsk kultur. Dette reflekterer et forsøk på å integrere seg i det norske samfunnet gjennom vaner og interesser som er typiske for norsk ungdomskultur.

Selv om informantene deltar i disse aktivitetene, viser det seg at de ofte møter begrensninger i sin sosiale interaksjon med majoritetsbefolkningen. Dette kan føre til opplevelser av utenforskap og isolasjon fra det norske samfunnet til tross for deltakelse i sosiale aktiviteter.

8 Diskusjon

Til tross for at studiene jeg har benyttet meg av er eldre, indikerer mine funn at gamle mønster fortsatt er gjeldende. For eksempel, som nevnt tidligere, hevder Fangen (2009) at innvandrerdommer opplever eksklusjon til tross for at de har fullførte utdanning og har respekterte jobber. Mine funn understøtter dette, ettersom flertallet av mine informanter opplyser at de ikke føler seg norske, samtidig som de deltar både i studier og arbeidslivet.

Videre påpeker Engebriksen og Fuglerud (2007) at somaliske gutter ofte ikke føler seg akseptert av etniske nordmenn. Mine informanter opplever også dette, og påpeker at de opplever manglende aksept på bakgrunn av sin etniske bakgrunn og hudfarge.

Videre hevder Økland (2013, p. 31) at 16 år gammel gutt med innvandrerbakgrunn opplyser at det er utfordrende å få jobb i Norge særlig fordi han har innvandrer bakgrunn. En av mine informanter, Jaamac som ikke identifiserer seg som norsk fremhever liknende opplevelser.

Når det gjelder stigmatisering, skriver Fangen (2008, p. 79) at hennes somaliske informanter forteller at de ofte blir mistenkt og beskyldt for kriminelle handlinger de ikke har begått. I denne sammenhengen utaler en av mine informanter, Geedi, som er en av de som ikke assosierer seg som norske, at han også har opplevde lignende hendelser. Han nevner at han ofte blir ansett for å enten kjøpe eller selge narkotika, til tross for dette ikke er tilfelle.

Dette samsvaret mellom mine funn og tidligere studier fremhever de vedvarende utfordringene unge menn med somaliske bakgrunn møter i det norske samfunnet. Dette understreker behovet av å videreføre ny forskning på dette feltet.

Dersom leseren spør seg hva min oppgave kan bidra med utover de funnene Fangen (2008) og Fangen (2009) har gjort i sin forskning på somaliere, vil jeg først og fremst fremheve at samfunnet har utviklet seg betydelig, siden Fangens studier ble gjennomført. Derfor vil det være nødvendig å gjennomføre nye undersøkelser for å få innsikt i eventuelle endringer i lys av ungdommers opplevelser av inkludering og ekskludering i dagens samfunn. Ved å gjennomføre nyere studier, vil det ikke øke bare kunnskapsgrunnlaget innenfor feltet, men også gi anledning til å få innsikt, samt identifisere i nye utfordringer relatert til ekskludering blant unge med innvandrerbakgrunn.

For det andre har jeg, til forskjell fra Fangen, en annen tilgang til feltet, ettersom jeg deler ulike tilhørighetsaspekter til forskningsmålgruppen, som språk, kjønn, hudfarge, etnisitet,

religion og alder. Disse tilhørighetsfaktorene bidrar at min studie tilfører en annen forståelse av deltakernes subjektive opplevelser, siden jeg relaterer meg til deltakerens erfaringer knyttet til opplevelsen av eksklusjon. For det tredje vil mine faglige og personlige erfaringer kunne bidra til nyansert innsikt av faktorer som ofte fører til ekskluderende opplevelsen.

8.1 Opplevelsen av å ikke føler seg norsk

I denne delen av oppgaven skal fokuset være på informantenes oppfatning av begrepet «*norskhet*». Videre skal jeg se på tilhørighet basert på informantenes erfaringer med og opplevelser av eksklusjon. For å belyse forskningsspørsmålene ble det anvendt akkulturasjonsteori, med et særlig fokus på integrering, segregering og marginalisering. Disse teoriene gir rom for en dynamisk tilnærming til forståelse av identitet. Det innsamlede datamaterialet viser at manglende anerkjennelse fra omgivelsen kan bidra til opplevelsen av manglende tilhørighet til det norske samfunnet. Det er en sammenheng mellom opplevelsen av å ikke føle seg norsk og fortolkningen av norskhet. Unge somaliske menns forståelse av begrepet norskhet er basert på faktorer som etnisitet, religion og hudfarge. I forbindelse med dette refererer flere av informantene at samfunnets forventinger eller krav til norskhet er assosiert med disse nevnte faktorene.

De fleste av informantenes har en felles opplevelse av å ikke føle seg norske, til tross for at de gir varierende forklaringer på hvorfor de ikke identifiserer seg som norske. Videre er det viktig å bemerke at en enkelt persons opplevelse av eksklusjon og manglende aksept ikke er den eneste årsaken til at en identifiserer seg med sin etniske identitet overfor den norske identiteten. Dette vil jeg begrunne med at Mohamed er en av de informantene som ikke identifiserer seg som norsk, til tross for han blir betraktet som norsk av omgivelsen.

Oppsummert fra informantene kan man si at det å være norsk ikke bare handler om formelle aspekter som statsborgerskap eller oppvekst, men også om sosial anerkjennelse og følelsen av tilhørighet til den norske kulturen.

Som nevnt tidligere deler flere informanter lignende synspunkter om tilhørighet og identitet i Norge. Geedi uttrykker at selv om han har norsk pass og gode språkferdigheter, vil han aldri bli betraktet som norsk på grunn av sin hudfarge eller utenlandske foreldre, og her mener han etnisitet. Videre fremhever Cawaale at å være norske forutsetter ifølge ham å ha norske foreldre og hvit hud. Dernest uttrykker Heype at han ikke føler seg norsk, noe han begrunner med at han ikke har vokst helt opp i Norge. Til slutt opplyser Mohamed at til tross for at hans kolleger ofte oppfatter ham som norsk og kaller ham nordmann, assosiere han seg ikke

personlig som norsk. Han understreker at fødselssted og oppvokste alene ikke er tilstrekkelig for å assosiere seg med norske identitet. Ifølge Mohamed er det hans utseende/hudfarge som er avgjørende når det kommer til identitet. Med dette utgangspunktet ser han seg selv som somaliere på grunn av han mørke hudfarge. Han argumenterer videre for at individer med somalisk bakgrunn ikke kan betraktes som norske på grunn forskjeller i hudfarge i forhold til nordmann.

Informantens oppfatninger viser hvordan deres følelser av norskhet påvirkes av omgivelsens transsynte definisjon av «norsk identitet» som i betydelig grad er knyttet til etnisitet og hudfarge. Dessuten viser sitatene til tross for de oppnå formelle kriteriene blant annet språkferdigheter, jobb, og norskstatsborgskap, blir de likevel ekskludert basert på deres etniskbakgrunn og hudfarge. Samlet sett gir disse erfaringene innsikt på hvordan kan segregert og marginalisert holdninger fra omgivelsene føre til en opplevelse av å være ekskludert fra det norske samfunnet.

Disse ulike oppfatningene uttrykker hvordan samfunnets oppfatning av norskhet kan skape segregering og marginalisering. Når en gruppe i samfunnet opplever mangel av anerkjennelse fra majoritetssamfunnet, for eksempel på grunn av etnisitet og hudfarge, kan dette føre til at de samler seg sammen med andre med samme bakgrunn for å finne opplevelse av inkludering og tilhørighet, noe som skaper flere sosiale skiller og mer ulikhet.

Dette forstår jeg som en illustrasjon av hvordan maktstrukturer og sosiale normer begrenser og hindrer minoriteters muligheter for deltakelse, og ikke minst opplevelsen av tilhørighet i det norske samfunnet. Dette viser at selv om stort sett alle er likeverdige i teorien, og har like muligheter i Norge, viser det seg usynlige ekskluderende mekanismer som blant annet er presentert i Jaamac sitt sitat. Videre påpeker dette også betydningen av å forstå hvordan identitet påvirkes av sosiale normer og holdninger.

Basert på informantenes oppfatninger er det slik at majoritetssamfunnets forståelse av «norskhet» er bundet til ulike faktorer, blant annet hudfarge og etnisitet. Pier (2010) viser at hudfarge er en hindringsfaktor for at en identifiserer seg som norsk. Forfatteren fremhever et inspirerende eksempel som; «*En ung gutt oppvokst i det kalde nord med norsk mor identifiseres ikke av andre som norsk fordi han har en mørkere hudfarge enn de fleste nordmenn ...*» Prieur (2010, p.72). Dette funnet illustrerer hvordan omgivelsens stereotyper

knyttet til hudfarge kan ha innvirkning på ens oppfatning og muligheten til å assosiere seg som norsk.

Følgelig vil en slik oppfatning av norskhet danne hindringer for hvordan informantene velger å identifisere seg. De tolker det som at norskhet er forutbestemt, og forbeholdt kun for de som er hvite og har etnisk norske foreldre. Når det kommer til identitet og tilhørighet presenterer flere av informantene en betydelig tilknytning til sin somaliske identitet. Videre basert på sitatene kan det tolkes som at informantene deltar i samfunns arenaer som er strengt nødvendige, blant annet jobb og utdanning. Dette antyder at de forsøker å tilpasse seg det norske samfunnet uten at de nødvendigvis føler en fullstendig aksept og tilhørighet.

Som tabell 1 illustrere viser Engebrigtsen & Fuglerud (2007) sine funn blant somaliske gutter at de er utsatt for negativ forskjellsbehandling i det norske samfunnet. Følgelig påpeker forfatterne at to av ti somaliske gutter ikke føler seg akseptert av etniske nordmenn. Som nevnt tidligere viser denne studien at 23% av denne gruppen føler at majoritetssamfunnet har noe imot dem, der 16 % uttrykker at de har blitt fornærmet på bakgrunn av deres etniske bakgrunn, mens 12% av de gjeldene individene har vært utsatt for angrep som de antar var knyttet til deres etniske opprinnelse.

Når det gjelder opplevelsen å ikke føle seg norsk, opplyser informantene om to faktorer som kan påvirke deres oppfatning av norskhet. Den første er at de fleste av informantene presenterer at de opplever at de ikke blir betraktet som norske av omgivelsene av ulike grunner. Den andre er en opplevelse av å bli ansett som norsk. Mohamed uttrykker at han blir betraktet som norsk av omgivelse, men at han selv velger å ikke ta dette som reelt. Avvisningen av å bli anerkjent som norsk fra kolleger, og nære miljøer demonstrerer hvordan individets egen oppfatning knyttet til tilhørighet og identitet kan være avgjørende.

Denne avvisningen kan skyldes de spontane påminnelsene som individer med innvandrerbakgrunn møter i sin hverdag som for eksempel spørsmål som «hvor er det du egentlig kommer fra?». Slike gjentatte og utstøtende spørsmål kan føre til at man føler seg annerledes og at man ikke tilhører det norske samfunnet Prieur (2010, p. 81). I denne sammenhengen hevder Prieur: «*Jo mørkere hudfargen er, jo mer en utseendemessig atskiller seg fra majoritetsbefolkning, jo flere på minnelser vil en få om at en ikke oppfattes som norske*» (Prieur, 2010, p. 82).

Mohamed sin uttalelse av å bli betraktet som norsk, kan underbygges av generalisert horisontal tillit, siden omgivelsene, blant annet hans kollegaer, anser ham som en del av felleskapet slik beskrevet av Selle et al. (2011). Han er en av informantene mine som ikke føler seg norsk samtidig som han har opplevd å være mottaker av tillit, der hans kollegaer står som tillitsavsender, noe som implisitt tyder på at han er sosial integrert til en viss grad. Når kollegaene uttaler: «*Du er nordmann*», tyder det på at de understreker at de ser hans bidrag og tilstedeværelse som likeverdig tilsvarende norskeborgere. Dessuten antyder dette også at han blir akseptert som en integrert del av samfunn.

Videre kan dette også knyttes til begrepet sosiale nettverk, siden Mohamed har oppnådd både primære og sekundære relasjoner som har gitt en bekreftelse på hans norske identitet. Primære relasjoner etableres gjennom daglige sosiale interaksjoner, noe som kan føre til gjensidige respekt og tillitt. Derimot dannes sekundære relasjoner via hans deltakelse i det norske samfunnet gjennom yrke og utdanning, der han møter mennesker som han personlig ikke kjenner, men samhandler med kun offentlig (Schiefløe, 2019, pp. 349-352).

Når det gjelder utfordringer knyttet til å oppnå tilhørighet og anerkjennelse i det mangfoldige norske samfunnet tydeliggjør Fangen (2009) sin forskning at ungdommer med innvandrerbakgrunn opplever eksklusjon blant annet fra nabolaget og nærmiljøet. Dette er til tross for de at tar høyere utdanning og har etablerte stabile og godt betalt jobber. Følgelig viser mine data, i likhet med Fangen (2009), at mine informanter opplever eksklusjon og manglende tilhørighet i det norske samfunnet, til tross for at de er aktive deltakere i ulike deler av samfunnet.

Videre belyses et paradoks hvor selv om det er en vanlig antakelse at økonomisk stabilitet og høyere utdanning vil føre til økt inkludering, viser min empiri at denne virkningen nødvendigvis ikke er til stedet for mine informanter. Det aktuelle spørsmålet her dreier seg om det er informantens egen oppfatning som må forandres, eller samfunnets strukturer og holdninger som må tilpasses.

Det er imidlertid diskutabelt i hvilken grad informantene hadde assosiert seg med norskhet dersom de hadde oppfattet eller opplevd at majoritetssamfunnet hadde anerkjent dem som nordmenn. Til tross for Mohamed, slik som nevnt tidligere, er født, utdannet, jobber i Norge, og betraktet som norsk av miljøet, identifiserer han seg likevel utelukkende som somalier. Fellestrekkene mellom Mohamed og de andre nevnte informantene er at de ikke føler seg

norske på grunn av blant annet etnisitet og hudfarge. Imidlertid er kontrasten mellom dem at Mohamed blir betraktet som norsk av miljøet, der de andre opplever at omgivelsen ikke betrakter dem som norsk uavhengig i deres deltakelse av samfunnet. Samtidig mener Heybe at oppvekst i og kjenskap til Norge kan føre opplevelse av norskhet: *«Nei, jeg føler ikke som at jeg er norsk liksom, det, jeg er ikke helt oppvokst her. Hvis jeg hadde kommet her mens jeg var ... si fem åringer da hadde jeg følte som norsk da.»*

Heybe sin oppfatning av norskhet kan ses i sammenheng med Schiefloe sin definisjon, der identitet defineres som *«individuell identitet har å gjøre med menneskers oppfatning av seg selv- «hvem jeg er». Denne selv oppfatningen forstås best som et produkt av en konstruksjonsprosess der både personlige, sosiale, og kulturelle elementer inngår»* Schiefloe (2019, p. 187). Dette dreier seg om at et individs oppfatning av seg selv, inkludert deres identifikasjon med å være norsk, påvirkes av deres individuelle erfaring, kulturelle og sosiale kontekster. Basert på informantens opplevelse av identitet og tilhørighet i Norge, er disse sterkt påvirket i komplekse prosesser av individuell identitetsdannelse.

Dette fremhever betydningen av å forstå identitet som dynamiske og situasjonsbaserte prosesser, der både makrostrukturer og mikrohandlinger og holdninger spille en avgjørende rolle. Dessuten åpner dette også opp for en diskusjon om hvordan enkelte individer med minoritets bakgrunn navigerer sine egne identiteter i det norske samfunnet, særlig når norskhet er konstruert med etnisitet og hvithet slik flere av informantene oppfatter norskhet..

I motsetning til Heybes antagelse om at han kanskje hadde identifisert seg som norsk om han hadde vært oppvokst i Norge, viser Salole at *«de unge som beskriver seg som utlendinger, selv om de er født og oppvokst i Norge, forteller i mange tilfeller om negative erfaringer, og om at det de opplever som manglende anerkjennelse og aksept»* Salole (2018, p. 183). Dette viser til at selv om man er både født og oppvokst i Norge, og dermed antas å ha en sterk tilknytning med det norske samfunnet, fremdeles kan oppleve eksklusjon og marginalisering på bakgrunn av de tidligere nevnte faktorene.

Dette funnet indikerer at å være født og oppvokst i Norge i seg selv ikke er tilstrekkelig for å bli inkludert og akseptert i majoritetssamfunnet. Ens opplevelse av å være inkludert og anerkjent kan ha sammenheng på den ene siden med hvordan man blir behandlet og verdsatt. På den andre siden kan det relateres til enkelte individers innsats og vilje til å navigere i det sosiale hierarkiet og å forstå sin egen posisjon i samfunnet.

Økland (2013, p. 30) referer til Fangen som fremhever at somaliere ofte identifiserer seg som somaliske fremfor en norsk identitet, til tross for at de har integrert seg godt i det norske samfunnet. Dette bygger videre på ideen om at det å være en aktiv deltaker i samfunnet ikke nødvendigvis fører til en inkluderende opplevelse. Videre påpeker dette at selv de som er født og oppvokst i Norge, og dermed forventes å ha en dyp forbindelse med norsk kultur og samfunn, fremdeles kan bli ekskludert og marginalisert på grunnlag av ytre egenskaper som etnisitet og hudfarge. Til tross for at disse nevnte informantene ikke føler seg norske, deltar de i ulike deler av samfunnet som for eksempel jobb og utdanning. Mohamed er ferdig utdannet og jobber, både Geedi og Cawaale er elever på videregående, mens Jaamac tar høyere utdanning. Geedi og Cawaale jobber ved siden av skolen, mens Jaamac opplever utfordringer knyttet til arbeid.

Det er viktig å bemerke at i tillegg til informantenes aktive deltakelse i samfunnet, snakker de fleste av dem godt norsk, og flere av dem er enten født eller oppvokst i Norge. Informantene fremhever at å oppfylle disse formelle kravene ikke er tilstrekkelig nok til å bli akseptert eller anerkjent som «norsk» av omgivelsene. Derfor er det avgjørende å bemerke at integreringsaspektet handler om mer enn de nevnte offisielle kravene.

Forskjellsbehandling kan sees som en viktig faktor for opplevelsen av å ikke føler seg norsk. Når det gjelder enkel individets identitet og tilpasning til det norske samfunnet, kan både forskjellsbehandling og fravær av forskjellsbehandling ha betydning. Disse kan være med på å forklare hvordan enkelte individer assosierer seg med majoritetssamfunnet.

Midtbøen (2021) fremhever at flere spørreundersøkelser og kvalitative undersøkelser at både innvandrere og etterkommere erfarer diskriminering i ulike deler av samfunnet, blant annet i arbeidsmarkedet, i helsevesenet, i utdanningssystemet, i møte med politiet og i offentligheten. Slike funn kaster lys på hvordan strukturell rasisme påvirke informantens opplevelse av å være eller føler seg norsk, noe som også kan hindre deres fulle deltakelse i det norske samfunnet. Dessuten kan strukturell rasisme redusere informantenes tillit til systemet, noe som igjen resulterer i en opplevelse av manglende tilhørighet til det norske samfunnet.

Geedi opplyser at man kan føle seg norsk, men at omgivelsen ikke betrakter en som norsk basert på hudfarge. Han sier «... så de vil aldri behandlet som en norsk, bare fordi utseende ditt, det har ikke noe med inni å gjøre, det er utside». I tråd med hans erfaring antyder det at strukturell rasisme fremstår som en sentral hindring for hans opplevelse av tilhørighet i det

norske samfunnet. Strukturell rasisme dreier seg om diskriminering, forskjellsbehandling som er forankret blant annet i samfunnets institusjoner. Videre nevner han at han har erfart forskjellsbehandling i ulike områder i samfunnet. Ett eksempel på strukturell rasisme er der informanten forteller, at selv om han viser bedre prestasjoner på fotball, får han ikke den samme ros fra treneren som hans hvite lagkameratene. Videre opplyser Geedi at han ikke fikk samme støtte og veiledning som hans hvite medelever fra skole rådgiveren.

Geedis opplevelse av forskjellsbehandling som jeg tolker er strukturellrasisme underbygges av Sandberg and Pedersen (2006, p. 97). Forfatterne hevder at etnisk diskriminering eksisterer i utdanningssystemet, der de fremhever en hendelse av ung gutt med somalisk bakgrunn som indikerer en strukturell diskriminering.

Dette kan ses i lys av teorien om marginalisering, der den forklarer at fravær av anerkjennelse og betydningsfulle interaksjoner til majoritetssamfunnet kan resultere i eksklusjon (Schiefløe, 2019). På den ene siden kan dette vise hvordan slike rasistiske holdninger som skjer i skole og idrettsmiljøer kan påvirke hans selv oppfatning av å identifisere seg som norsk. På den andre siden kan Geedi sine erfaringer med strukturell rasisme illustrer hvordan samfunnets institusjoner kan danne barriere for individer med minoritets bakgrunn når det gjelder integrering eller deltakelse i samfunnet.

I tillegg viser Jaamac en opplevelse av forskjellsbehandling i arbeidsmarkedet. Han har sendt flere jobbsøknader, men har ikke blitt innkalt til jobbintervju. Når jeg spurte direkte spørsmål om hva han tror årsaken er, antok han først at det skyldes mangel av erfaring. Men da han observerte at flere andre minoritetsungdommer som sliter med for å få jobb, til tross for de er kvalifisert og har relevant erfaringer, mente han at det kanskje skyldtes hans fremmede navn.

Jaamac sine opplevelser av å ikke føler seg norsk og opplevelsen av forskjellsbehandling på bakgrunn av hans etniske bakgrunn, kan på den ene siden vise at tilhørighet ikke nødvendigvis omhandler å ha tilknytning til samfunn eller et land. Det handler derimot om å bli betraktet som integrert del av felleskap, hvor man føler trygghet og ikke minst har muligheten til å utføre(spille?) sin rolle i samfunnet uten å møte nevnte barrierefaktorer (Bojovic et al., 2022) med henvisning til (Anthias 2008). Videre illustrer dette også hvordan en slik diskrimineringsopplevelse kan føre til eksklusjon. I denne sammenhengen fremhever Salole (2018) at ungdommer med etnisk minoritets bakgrunn opplyser om ekskludering, diskriminering og dårlig behandling på grunn av deres hudfarge, eller på den måten de kler

seg på. Videre hevder forfatteren at «en nært beslektet erfaring er å ikke få jobb på bakgrunn av sitt fremmedklingende navn» Salole (2018, p.209-210). Slike erfaringer kan ha innvirkning på deres opplevelse av tilhørighet til det norske samfunnet, noe som igjen påvirker deres oppfattelse av norskhet. Dette kan ses i lys av begrepet om segregering, hvor det benyttes for å belyse situasjoner som er preget av mangel på sosial samhandling (Schiefløe, 2019, p.182-183).

På den andre siden kan Jaamacs negative erfaringer i arbeidsmarkedet føre til at han velger å ikke assosiere seg som norsk. Når man, på samme måte som alle andre, har behov for å skaffe seg jobb for å etablere et bedre liv, og derimot føler seg marginalisert gjennom opplevelser for å skaffe seg legale jobber, kan alternativet være salg av narkotika eller annet stoff for å overleve. I denne sammenheng fremhever Økland (2013, p. 31) et eksempel hvor en 16 år gammel gutt forteller at han vil være aktiv deltaker i samfunnet, men at det er utfordrende å få jobb som en innvandrers.

Videre hevder Sandberg and Pedersen (2006, p. 100) at innvandrers lavere deltakelse i arbeidsmarkedet kan skyldes diskriminering basert på etnisitet. Forfatterne hevder også at individer med innvandrerbakgrunn blir undervurdert i sammenligning med individer fra majoritetsbefolkningen. Dessuten viser de data som indikerer at rundt 30-40 prosent av jobbsøknader fra minoriteter blir utsatt for diskriminering. Disse funnene kan forklare Jaamac sine utfordringer knyttet til arbeidsmarkedet.

Til forskjell fra Geedi og Jaamac, uttrykker Cawaale opplevelsen av fravær av forskjellsbehandling. Han beskriver at han ikke har møtt rasistiske personer, og at han derfor ikke har opplevde urettferdig behandling. Det som er interessant er at til tross for at Cawaale ikke opplever urettferdig behandling, føler han likevel ikke tilhørighet til det norske samfunnet på grunn av hans hudfarge og hans forelderens opprinnelsesland.

Cawaale sitt utsagn belyser essensielle aspekter av akkulturasjon. Akkulturasjon dreier seg om tilpasning, når forskjellige kulturer møtes. Som nevnt tidligere omfatter denne teorien fire ulike komponenter som integrering, assimilering, segregering og marginalisering. Caawales opplevelse kan derfor forstås som en følelse av marginalisering eller segregering. Dette indikerer at han føler at han aldri vil bli betraktet som norsk av den norske majoriteten på grunn av hans etnisitet og hudfarge.

Tillit er også et annet viktig aspekt i diskusjonen om Caawales utsagn, ettersom hans utsagn antyder implisitt mistillit til det norske samfunnet. Opplevelsen av mistillit trenger ikke å være avledet fra individuelle følelser av urettferdighet, men kan derimot være en konsekvens av ytringer som påminner individer med innvandrerbakgrunn at de er annerledes og at man ikke tilhører i dette samfunnet. Slike ytringer kan for eksempel være: «Woow, du snakker bra norsk hvor lenge har du bodd i Norge, hvor kommer du opprinnelig fra, og trives du å bo i Norge».

8.2 Den ene som føler seg norsk

Rooble er den av de åtte informantene som føler seg norsk. Roobles definisjon av norskhet er noe som er subjektivt, dynamisk å basere seg på enkeltindividers vilje til å internalisere språk, regler, tradisjoner og normer. Dette perspektivet kan forklare ved Schiefloes definisjon av identitet som «*individuell identitet har å gjøre med menneskers oppfatning av seg selv- «hvem jeg er». Denne selv oppfatningen forstås best som et produkt av en konstruksjonsprosess der både personlige, sosiale, og kulturelle elementer inngår*» (Schiefloe, 2019, s.187). Ut fra denne definisjonen forstås det som at identitet er en prosess som stadig formes av deltakelse ulike arenaer, der man samhandler med andre.

Tillit og sosial kapital er et annet essensielt verktøy til å forklare Roobles forståelse av norskhet, der hans oppfatning vektlegger blant annet individets vilje og innsats til å lære seg grunnleggende aspekter som norske språk, regler og tradisjoner. Som nevnt tidligere skiller Selle et al. (2011, pp. 108-110) mellom horisontal og vertikal tillit. Når det gjelder Rooble kan hans positive oppfatning av norskhet antageligvis formes av hans nivå av horisontal tillit. En høy horisontal tillit altså generalisert tillit (folk man kjenner) eller spesialisert tillit (folk man kjenner) kan forsterke hans opplevelse av å føle tilhørighet og inkludering i det norske samfunnet (Schiefloe, 2019, s.324-325).

Begreper som sosialt liv og kulturell ulikhet er grunnleggende for å forstå Roobles norske identifikasjon. Sosialt liv innebærer samspillet mellom mennesker i forskjellige situasjoner (Schiefloe, 2019, s. 18). Roobles perspektiv i forhold til norskhet tyder på at han mener at norske identitet handler om viljen til å lære norsk språk, normer og tradisjoner, i tillegg til å delta i det sosiale livet. Kulturell, religiøs, etnisk ulikhet samt hudfarge, kan derimot være hindringsfaktorer for Roobles perspektiv, slik de overnevnte informantene presenterte. Det er viktig å bemerke at Rooble selv opplever noen av disse barrierene, særlig religion og etnisitet, men jeg kommer tilbake til det senere.

Et essensielt og diskutabelt aspekt kan være hva som skiller Rooble fra de andre informantene, når han ikke er den eneste som er født i Norge, den eneste som jobber, eller den eneste som studerer.

8.3 Identitetskrise eller bindestrek-identitet

I denne delen skal jeg ta for meg hvordan informantene assosierer seg i det norske samfunnet og fremhever utfordringer knyttet til identitetskrise og bindestrekidentitet. Gjennom bruk av sitater fra informantene sammen med relevante teorier og tidligere forskning søker jeg en grundig innsikt i identitetsdannelse og de utfordringene informantene møter i Norge.

Som illustrert i empiri kapitlet, viser det seg at Faarax og Raage identifiserte seg som både norsk og somaliere. Til tross for at Raage sa noe som kunne tyde på en identitetskrise, opplyser han senere i intervjuet at han er etnisk somali med norsk statsborgskap. Derimot uttrykker Faarax at han føler seg norsk like mye som han føler seg somali. Dette antyder en form for integrasjon, der de opprettholder to identiteter og samtidig bevarer sine kulturelle røtter. Slike tilnærminger fra disse informantene gir indikasjon på integrering.

Utsagnet av Raage «*Jeg vet ikke, du kan si at jeg har identitetskrise ...*» uttrykker en form for marginalisering, der han opplever fravær av full aksept både i den norske og den somaliske kulturen. Dette kan også ses i sammenheng med Fangen (2009) som hevder at ungdommer med innvandrerbakgrunn oftere føler seg ekskludert. Dette er til tross for de tar høy utdanning og jobber i godt betalt jobber. I kontrast til Raage kan Faarax sitt sitat ses i lys av integreringsaspektet, der vedkommende vil ivareta og assosiere seg både med sin somaliske og norske identitet.

Både Engebrigtsen & Fuglerud (2007) og Midtbøen (2021) belyser at mange somaliere erfarer diskriminering og negativ forskjellsbehandling. Slike erfaringer er faktorer som i en viss grad kan medvirke til opplevelse av identitetskrise og eksklusjon. Følgelig påpeker Engebrigtsen & Fuglerud (2007) at to av ti somalisk gutter føler mangel av aksept av nordmenn, og at en større andel opplyser direkte diskriminering, noe som kan føre til manglende tilhørighet og identitetskonflikt.

Imidlertid eksisterer det også synspunkter som utforsker hvordan innvandrere kan være med å bidra positivt til lokalsamfunnets utvikling, til tross for at de møter utfordringer av ulike årsaker. Gullikstad & Kristensen (2021) har gjort en studie som utforsker hvordan

innvandrere blir betraktet som medborger og forventes til å spille en avgjørende rolle i det lokale samfunnets utvikling gjennom deltakelse i arbeid og at de engasjerer seg på ulike områder. Dette fremstiller et skjæringspunkt mellom å beholde kulturell arv, og samtidig jobbe som for eksempel Faarax, mot et ønske om tilpasning til norske normer og holdninger gjennom vedvarende deltakelse ved ulike samfunnet arenaer, blant annet arbeid og utdanning.

Dessuten vil begrepet tillit ifølge Selle et al. (2011), være et nyttig verktøy for å forstå informantenes oppfatning av norskhet. Disse informantene viser ulike former for tillit. Raages opplevelse av identitetskrise kan til en viss grad forklares med lav horisontal tillit til både verken det somaliske og det norske samfunnet. Generelt sett kan mangel på, eller lav horisontal tillit være en hindringsfaktor for å føle en sterk tilknytning til samfunnet. Følgelig kan Faarax sin dualitet, eller bindestrekidentitet, ha høyere nivå av spesialisert tillit til både somaliske og norske grupper, noe som bidrar til en bedre integrasjon. Samlet sett illustrer dette hvordan både horisontal og vertikal tillit kan ha innvirkning på følelsen av tilhørighet og identitet.

Videre når det gjelder opplevelsen av inkludering og identitet er sosialt nettverk essensiell ifølge Schiefloe (2019, p. 347). Med dette utgangspunktet kan Raages opplevelse av identitetskonflikt indikere mangel på sterkere sosiale nettverk som kunne fungere som en bro til enten minoritet- eller majoritetssamfunnet. Derimot kan Faaraxs opplevelse av bindestrekidentitet tyde på et bredt sosiale nettverk. En bedre tilgang til sosiale nettverk uavhengig av etnisitet og kjønn, både primære (familie og nære venner) og sekundære (bekjente gjennom yrkes- eller skole miljøet), kan føre til en opplevelse av inkludering og identitet.

Som også tidligere nevnt kan kulturell ulikhet virke som en betydelig begrensning for integrasjon. Begge informantene assosierer seg med både somaliske og norske kultur, selv om Raage viser en identitetskonflikt. Basert på de somaliske og norske kulturelle ulikhetene vil jeg bemerke at disse to informantene står overfor utfordringer. Flere studier som Pier (2010), Midtbøen (2021) og inkludert min empiri viser at ulikheter som blant annet etnisitet, hudfarge og religion, særlig islam, forsterker følelsen av eksklusjon. I tråd med dette kan derfor Raage sin identitetskrise ses som en konsekvens av slike ulikheter.

8.4 Stigmatisering

Begrepet stigma defineres ifølge Schiefloe som «Et stigma er en egenskap eller et skjenne­tegn som diskvalifiserer en person fra å bli sosialt akseptert på linje med andre» (Schiefloe, 2019, p. 202)

Som presentert i teori kapitlet, belyser akkulturasjonsteorien prosessen der individer fra forskjellige kulturelle bakgrunner tilpasser seg hverandre når de lever sammen i et samfunn. Informantenes uttalelser tyder på en følelse av stigmatisering knyttet til etnisitet og hudfarge. Geedi, Rooble, Jaamac og Faarax fremhever opplevelser av stigma basert på deres etniske bakgrunn. Som nevnt tidligere så er Geedi en av de informantene som ikke føler seg norsk. Når det kommer til stigmatisering, uttrykker han detslik; «... *de tror du er kriminell. spesielt i Oslo da*». Videre spesifiserer han at «*De fleste som driver med salg og alt sånne ting ... de tror at du er en av dem, selv om du ikke er*». Med «de som driver med salg» forsto jeg at han mener de som selger narkotiske stoffer. Denne uttalelsen belyser en stigmatiserende opplevelse og illustrere videre større samfunnsutfordringer, der individer med innvandrerbakgrunn, særlig somaliske unge menn, blir sett som kriminelle uten særlig grunnlag.

Fangen (2008) hevder at noen somaliere opplyser om en opplevelse av krenkelse på bakgrunn av å bli mistenkt eller å bli beskyldt for kriminelle handlinger de ikke har begått. Følgelig forteller forfatteren at flere av hennes informanter rapporterte at de føler seg sett ned på og dårlig behandlet av offentlig ansatte. Fangen viser også til Engebrigtsen s & Farstads (2004) og sier at flere av offentlig ansatte utaler at det er morsomt å jobbe med somaliere. Men særlig i Oslo viser det til at somaliere kan være kranglete slik at det blir vanskelig å integrere Fangen (2008, p. 79). Følgelig vil Geedi sin erfaring underbygger denne påstanden, samt viser hvordan stigmatisering kan bidra til en opplevelse av eksklusjon og manglende tilhørighet.

Faarax opplyser at han opplevde en annen form for stigmatisering enn Geedi. Han forteller at han har erfart et nedsettende blikk og at han oppfattet at han ble mislikt bare fordi at han ikke hører til Norge, noe som belyser at kroppsspråk og nedsettende blikk kan resultere i opplevelser av avvisning og eksklusjon. Dette er til tross for at han assosierer seg som norske på lik linje som han identifiserer seg som somalier. Dessuten illustrere dette hvor utfordrende det kan være å oppnå opplevelse av tilhørighet når hverdagslige integrasjoner stadig er preget av stigma.

Til forskjell fra Faarax identifisere Rooble seg som fullstendig norsk. Imidlertid opplever han stigmatisering basert på sin etniske bakgrunn. Vedkommende forteller at han hører at omgivelsen mener at han er roligere enn andre somaliere, noe som tilsier at omgivelsen forventer at alle somaliere er punkt og prikk like. Med andre ord illustrer dette, at en somalier kan være representant for andre somalier, det vil si en somaliers handling kan ha innvirkning på andre somaliere. Dette er til tross for at individet har sterk tilknytning til majoritetssamfunnet. Et annet aspekt dette belyser er at fordommer kan være fastsatt i samfunnets holdninger.

Jaamac sier i tillegg; «ja, jeg føler, det en person fra et land gjør setter bildet på hver eneste person fra det landet». Dette uttrykket viser at hvert enkeltpersons handlinger ofte fører til generalisering og stereotyper, som igjen kan være med å påvirke enkelte gruppers opplevelsen av tilhørighet. Videre antyder Jaamac sine erfaringer knyttet til arbeidsmuligheter en strukturell form for diskriminering.

Dessuten påpeker Fangen (2008) at det er gjensidige fordommer mellom klienter med somalisk bakgrunn og offentligansatte, i tillegg til misforståelser. Videre beskriver forfatteren at slike misforståelser kan være på grunn av språk eller mangel av kulturelle aspekter fra begge aktørene, altså klienter og offentlig ansatte. Mine informanter har også erfarte både fordømmelser og stigmatisering på grunn av deres hudfarge og etniske bakgrunn. Det kommer nesten ingen indikasjoner på at mine informanter opplever dette på grunn av språkbarriere eller mangel av kulturelle koder, ettersom de fleste av de er født, oppvokst og studert her i Norge Fangen (2008, p. 79)

Videre kan opplevelsen av stigmatisering føre til en følelse av eksklusjon, noe som gjør at minoritetsgrupper trekker seg mot hverandre, og beholder et tett samhold. På denne måten opprettholder de en subkultur som igjen kan påvirke deres oppfatning av norskhet og identitet. I sammenheng med dette, hevder Engebrigtsen & Fuglerud, (2009) at «*alle som leser aviser vil vite at somaliere i Norge i de siste ti årene som grupper har vært utsatt for et massivt, negativt medietrykk*» (Engebrigtsen & Fuglerud, 2009 s.79). Dersom flere minoritetsungdommer opplever stigmatisering, kan dette føre til segregering. På den ene siden kan de bli isolert både sosialt og geografisk fra majoritetssamfunnet. Samtidig mener jeg at kan dette styrke tilhørigheten og fellesskapsfølelsen i deres etniske grupper.

Tilhørighet innebærer ifølge Bojovic et al., (2022) som referer til Floya Anthias (2008) en følelse av å bli akseptert som en aktiv del av fellesskapet, der man føler seg trygg til å ta en vesentlig rolle innenfor gruppen. Dessuten handler tilhørighet om også å ha felles verdier, og praksiser Bojovic et al. (2022). Flertallet av mine informanter gir inntrykk som antyder at de ikke er eller føler seg norske. Deres begrunnelser er blant annet at de ikke betraktes som norsk av omgivelsene på grunn av stigmatisering knyttet til deres hudfarge, religion eller etniske opprinnelse. Dette kan sees i lys av (Dahlstrøm, 2013, p. 59), som hevder at somaliere ofte er blant de mest omtalte innvandrere i mediene, til tross for at de representerer en relativ liten del av befolkningen. Videre påpeker forfatterne at statistikken viser at somaliere er den dårligste innvandrerguppen? når det kommer til tilpasning i det norske samfunnet.

Identitet er en varierende prosess der individet utvikler en følelse av hvem man er, altså både som enkeltindivid og som medlem av sosiale grupper Schiefloe (2019). En opplevelse av stigmatisering på bakgrunn av etnisitet eller hudfarge, kan ha negativ innvirkning på deres selvbilde og identitetsdannelse. Dette kan bidra til en oppfatning av å være annerledes og mindre verdt enn individer fra majoritetssamfunnet, noe som kan forsterke følelsen av eksklusjon.

Som tidligere nevnt opplever Jaamac at han ikke blir behandlet som andre fra majoritetssamfunnet når det gjelder arbeidsmuligheter. Han sier *«Jeg er aldri innkalt, og jeg har søkt sånn femti ganger, ikke engang en har sagt til meg engang kom vi skal vurdere at du skal være en mulig arbeider, så det er kanskje navn mitt er en grunn ... jeg vet ikke»*. Denne opplevelsen belyser de utfordringene innvandrere ofte står ovenfor på arbeidsmarkedet. Videre ifølge Økland (2013), blir somaliere ofte betraktet som den gruppen som presterer lavest på alle statistikker knyttet til integrering i det norske samfunnet.

Slike negative stereotyper gjenspeiler ikke nødvendigvis virkeligheten. For det første, viser det seg at de fleste av mine informanter både jobber og studerer på både videregående nivå eller i høyere utdanning. For det andre illustrer Jaamac innsats med jobbsøking at han ønsker å delta og bidra i samfunnet, til tross for han møter barrierer for å komme i arbeid.

Det kan imidlertid være utfordrende å delta i et samfunn hvor man mangler aksept og likeverdig behandling, særlig når mediene kaster et stereotypisk lys på en hel etniske gruppe. Dette kan medføre at ungdommer med innvandrerbakgrunn erfarer stigmatiserings opplevelser i ulike områder i samfunnet. For eksempel opplyste flere av mine informanter at

de har opplevd strukturellrasisme i form av forskjellsbehandling i arbeidsmarkedet og utdanningssystemet. Slike opplevelser kan bidra til begrensninger som hindrer deres deltakelse i ulike deler av samfunnet, noe som igjen kan føre til klasseforskjeller.

8.5 Religion som hindringsfaktor.

Hvilken betydning har religion for opplevelsen av tilhørighet til blant somaliske ungdommer i Norge.

Som illustrert i figur 1 tilhører flertallet av innvandrere islam. Min forskning viser at mine informanter fortsetter å praktisere religionen og søker tilhørighet med folk som deler både kultur og religion med dem.

Religion er nært relatert til verdenssyn, idealer og verdier ifølge Salole (2018, p. 92). Den samlede dataen i min undersøkelse indikerer at religion er en viktig del av informantenes identitet. Gjennom deres deltakelse i moskeen og lesing av koran-tekster på fritiden antyder dataene at religion spiller en avgjørende rolle i deres daglige liv samt fellesskapsfølelse.

Økland (2013) fremhever at religiøs identifikasjon var veldig tydelig for alle hans informanter. Det at religion fremstilles som hindringsfaktor kan skyldes at religion er et av de største skillene mellom det norske samfunnet og det somaliske samfunnet. Norge og Somalia er to ulike land, særlig når det gjelder religion. Somalias befolkning er nitti prosent sunnimuslimer, mens ti prosent tilhører andre muslimske retninger. Derimot tilhører de fleste nordmenn til den norske statskirke (Økland, 2013, p. 17). Disse grunnleggende forskjellene spiller en viktig rolle for at mine informanter som identifiserer seg som somali, opplever at religion er en barriere faktor i deres oppfatning av norskhet.

Rooble, Jaamac og Heybe viser ulike indikasjoner på at religion kan utgjøre en hindringsfaktor for dem i forhold til deres opplevelse av norskhet. Informantene er praktiserende muslimer, der de aktivt deltar religiøse aktiviteter på sin fritid ved å enten lese religiøse tekster eller andre aktiviteter i regi av moskeen.

Videre når det gjelder å forstå informantenes opplevelse av norskhet, kan det ses i sammenheng med følgende begreper; kulturell ulikhet, samfunnsintegrasjon og sosiale nettverk. Kulturell ulikhet innebærer ifølge Grønmo et al. (2021, p. 28) status forskjeller

mellom grupper basert på deres identitet, inkludert etnisitet, kjønn, religion, seksuell orientering osv. I denne sammenhengen kan dette knyttes til Roobles utsagn, der han uttrykker religion som hindringsfaktor for å føle seg norsk. Videre beskriver han at han ikke kunne handle akkurat som de norske på grunn av religiøse verdier. Dette illustrer hvordan kulturelle ulikheter kan være med å bidra til eksklusjon. Til tross for at Rooble beskriver at religion er en hindringsfaktor, er han den eneste av informantene som identifiserte seg som norsk.

Samfunnets integrasjon ifølge (Næss & Dahlgren, 2012, p. 28) omfatter deltakelse i samfunnet samt internalisering av samfunnets normer. Ut fra denne definisjonen, kan det være vanskelig for praktiserende religiøse grupper å internalisere samfunnets normer når de opplever en følelse av krenkelsers, for eksempel ved koranbrenning. Jaamac fremhever en følelse av diskriminering og utfordringer som følge av religion. En slik opplevelse kan begrense muligheten til å bli integrert i et samfunn som er preget av mangel av aksept for andres religiøse verdier.

Tilføyelse av religion som hindringsfaktor i forbindelse med å føle seg norsk, kan forklares ved Heybes mangel på vennskap utenfor de han har i religiøse arenaer, og dette kan sees i lys av begrepet sosiale nettverk. Sosiale nettverk innebærer et sett av uformelle interaksjoner mellom mennesker Schiefloe (2019, p. 347). Heybe viser til barrierer med å skaffe seg etniske norske venner, ettersom informanten hevder muligheten med komme i møte med andre folk utenom hans sosiale nettverk i moskeen er begrenset. Slik som presentert i empirikapitlet slår informanten fast at hans venner er de som han møter i sin fritid gjennom religiøse aktiviteter, mens han betegner andre han møter enten på jobb eller på skolen som bekjente.

På den andre siden vil Heybes begrensede muligheter til å etablere vennskap utenfor religiøse kontekster, kunne føre til mer tiltrekning til sin egen religiøse tilhørighet. Videre kan manglende samhandling med individer utenfor religionen føre til færre sosiale nettverk, som for eksempel kan resultere i utfordringer knyttet til jobbmuligheter. Dette er særlig relevant for jobber som skaffes via sosiale nettverk.

Videre vil deltagelsen i det religiøse miljøet i fritiden føre til tettere tilhørighet innenfor deres etniske miljø, noe som fører til opplevelse av inklusjon, samtidig som det kan også ha innvirkning til deres egen oppfatning av norskhet. Denne oppfatningen dannes og forsterkes ved at de holder seg adskilt fra majoritetssamfunnet, noe som på den ene siden forsterker

tilhørigheten til deres opprinnelige miljø. På den andre siden vil det faktum at de er adskilt føre til mangel på sosiale interaksjoner med det norske samfunnet.

Informantenes deltakelse i ulike former for religiøse aktiviteter kan diskuteres i lys av begrepet «sosialt liv». Dette begrepet handler ifølge Schiefloe (2019) om samspillet mellom mennesker. Vider beskriver forfatteren hvordan mennesker danner relasjoner gjennom familie og venner. I tråd med sosialt liv samarbeider individet med andre for å løse felles utfordringer (Schiefloe, 2019, p. 18). Følgelig når det gjelder mine informanters religiøse aktiviteter, kan man forstå hvordan deres deltagelse i moskeen kan bidra til å styrke deres bånd til det religiøse felleskapet. Til tross for dette kan det også forekomme hindringer knyttet til integrasjon og tilhørighet til det norske majoritetssamfunnet. Et eksempel på dette kan relateres til Heybe som ikke hadde venner fra andre kulturelle eller religiøse bakgrunner. Han utaler at personer som ikke tilhører hans religion, er hans bekjente, mens de som aktivt deltar religiøse arenaer som han, er hans venner. Dette kan føre til isolasjon fra det storsamfunnet.

8.6 Betydningen av å delta i fysiske aktivitet.

Som illustrert i empiri kapittelet engasjere informantene seg i forskjellige former for aktiviteter, slik som fotball og treningssenter. Geedi, Raage Jaamc fremhever at de spiller fotball, mens Jaamac og Raage trener i tillegg til fotball. Men de beskriver ikke hvem de trener eller spille fotball sammen med. Dessuten kan tillitsbegrepet, slik Næss & Dahlgren (2012), fremhever viktigheten av sosiale tilknytningen for integrasjon i samfunnet. Når man deltar i aktiviteter på fritiden, der man har anledning til å møte mennesker med ulike bakgrunn, kan det dannes relasjon og tillit til andre, noe som kan bidra til deres integrasjon til samfunnet. Dette kan medføre etablering av relasjoner samt bygge tillit, som igjen kan være grunnleggende for deres opplevelse av inkludering. Et annet aspekt ved fellesaktiviteter som for eksempel fotball, er at det på den ene siden kan redusere følelsen av stigmatisering, ettersom deltakerne har muligheten til å synliggjøre sine personlige talenter og egenskaper. Til tross for dette opplyser Geedi en opplevelse av manglende anerkjennelse i fotball på grunn av hans etniske bakgrunn. Derimot kan manglende tillit til ulike sosiale miljøer hemme tilliten til samfunnet, noe som igjen kan føre til opplevelse av eksklusjon. Følgelig kan gjensidig tillit og forståelse være avgjørende i forbindelse med integrasjon.

9 Konklusjon

Denne studien har undersøkt om og hvordan eksklusjon oppleves av unge menn med somaliske bakgrunn i Norge. Gjennom kvalitative dybdeintervju har jeg identifisert tre hoved temaer: Opplevelsen av å ikke føle seg norsk, følelsen av være norsk og opplevelsen av begge kulturer.

Sentrale funn

Funnene indikerer at informantene føler seg ekskludert og at etnisitet samt hudfarge er sentrale faktorer som bidrar til opplevelsen av eksklusjon. Dette selv om informantene deltar samfunnet gjennom for eksempel utdanning og arbeid. Flere informanter opplyser at deres identitet og deres følelse av tilhørighet ofte påvirkes av stigmatisering diskriminering i form av forskjellsbehandling på ulike arenaer som idrett, skole, arbeidsmarkedet og i sosiale sammenhenger. I denne sammenhengen hevder informantene at de møter ytterligere utfordringer, som vanskeligheter med å få jobb til tross for kvalifikasjoner og mistenkeligjøring for kriminelle handlinger uten grunnlag. Videre uttrykker flere informanter at de aldri blir betraktet som norsk av omgivelsen. Dette kan bidra til identitetskonflikter og en opplevelse av marginalisering.

Religion fremstår også som en betydelig faktor som både som styrkekilde og utfordring. Deltakelse i religiøse aktiviteter, som besøk av moskeen og lesing av koran, gir en tilknytning til deres etniske og religiøse felleskap, noe som fremmer opplevelse av tilhørighet. På den andre siden uttrykker informantene at hat og brenning av koranen forsterker deres opplevelser av eksklusjon. Videre opplyser de at slike handlinger ofte tillattes av politiet, mens tilsvarende handlinger mot andre hellige bøker bli straffbart ifølge deres oppfatning. Dette kan forsterke opplevelse av eksklusjon og fremmer marginalisering og utenforskap.

I tillegg fremhever studiet betydningen av fysiske aktiviteter for informantene. Informantene deltar i ulike form for aktiviteter som fotball og trening. Til tross for slike aktivitetene gir muligheter for sosiale interaksjoner og nettverksbygging, oppgir informanter at de opplever manglende aksept som norsk av omgivelsene, noe som kan føre til en følelse av eksklusjon.

9.1 Implikasjoner for videre forskning

Disse funnene understreket hvordan etnisitet, hudfarge og religiøse faktorer påvirker somaliske ungdommers opplevelser av tilhørighet og eksklusjon i Norge. Videre forskning bør rette oppmerksomheten mot å sammenligne forskjellige etniske minoriteter i Norge for å avdekke både de spesifikke og felles utfordringene. En annen aspekt som kan forskes videre kan være å utforske hvordan religiøse grupper kan integreres på en måte som fører til sosial inkludering. Det bør undersøkes to hovedspørsmålet nemlig hvordan fritidsaktiviteter kan legge til rette for brobygging mellom etniske minoritets samfunnet og majoritetssamfunnet, og hvordan slike aktiviteter kan bidra til nettverksbygging, likeverdige og sosialinkludering. Til slutt kan analyseres hvordan intersesjonelle faktorer blant alder, kjønn, etnisitet, hudfarge religion og klasse påvirker opplevelsen av eksklusjon.

Ved å utforske de nevnt sentrale aspektene, kan fremtidige forskningen bidra til dypere innsikt av eksklusjon samt fremme en mer inkluderende og likeverdige samfunnsstrukturer. Dette vil bidra et mer helhetlig perspektiv på sosial inkludering i Norge.

10. Referanseliste

Referanseliste

Arbeids -og inkluderingsdepartementet. (2009). *Somaliere i Norge. En arbeidsgrupperapport*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/publikasjoner/rapporter_og_planer/2009/r_somaliere_i_norge.pdf

Bojovic, T., Studsrød, I., & Enoksen, E. (2022). *Å ja, drikker du ikke? Jeg trodde du var litt mer norsk» Alkoholens betydning for opplevelse av tilhørighet blant unge voksne med krysskulturell oppvekst i Norge*. <https://doi.org/10.18261/tfk.46.3.7>

Dahlstrøm, H. K. (2013). Problematisk somaliere: Fædrelandsvennens dekning. In Ø. Økland (Ed.), *Innvandrerungdom og mediebruk : norsk-somalisk ungdom i en global medieverden*. Portal Akademisk.

Døving, C. A. (2022). *Rasisme : fenomenet, forskningen, erfaringene*. Universitetsforlaget.

Eriksen, N., (2018, 28. Februar). *Somalisk ungdom satser på høyere utdanning*. <https://www.forskning.no/oslomet-skole-og-utdanning-innvandring/somalisk-ungdom-satser-pa-hoyere-utdanning/286222>

Engebrigsten, A., & Farstad, G, R., (2004). *Somaliere i eksil i Norge: En kartlegging av erfaringer fra fem kommuner og åtte bydeler i Oslo*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA skriftserie 1/04. <https://digib.no/wp-content/uploads/2020/01/180.pdf>

Engebrigtsen, A., & Fuglerud, Ø. (2007). *Ungdom i flyktningfamilier: Familie og vinneskaptrygghet og frihet? NOVA Rspport3/2007*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4943/2558_1.pdf?sequence=1

Fangen, K. (2008). *Identitet og praksis : etnisitet, klasse og kjønn blant somaliere i Norge*. Gyldendal akademisk.

Fangen, K. (2009). Sosial ekskludering av unge med innvandrerbakgrunn: den relasjonelle, stedlige og politiske dimensjonen. *Tidsskrift for ungdomsforskning* (trykt utg.), 9(2).

<https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1055/922>

Gulbrandsen, F., Kulasingam, A. S., Molstad, C. S., & Steinkellner, A. (2021). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldres fordeling på kommunenivå*. Statistisk sentralbyrå.

https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/446654?_ts=178440e5408

George Washington University. (2023). Equity vs. Equality [Figur]. Online Public Health Resources. <https://onlinepublichealth.gwu.edu/resources/equity-vs-equality/>

Gullikstad, B., & Kristensen, G. K. (2021). Vi er jo et mangfoldssamfunn. Mangfold som offentlig integreringsfortelling: (re)produksjon av likhet og ulikhet? I B. Gullikstad, G. K.

Grønmo Sigmund, N. A. o. C. K. (2021). Ulikhet: Sosiologiske perspektiver og analyser. In S. Grønmo, Nilsen Ann og Christensen Karen (Ed.), *Ulikhet : sosiologiske perspektiver og analyser* (1. utgave. ed., pp. 1-38). Fagbokforlaget.

Kristensen, & T. F. Sætermo (Red.), Fortellinger om integrering i norske lokalsamfunn (s. 40-58). Universitetsforlaget.

Hansen, H.-T. (2021). Ulikhet : sosiologiske perspektiver og analyser. In K. Christensen, A. Nilsen, & S. Grønmo (Eds.), *Ulikhet: Sosiologiske Perspektiver og analyser* (1. utgave. ed., pp. 71-97). Fagbokforlaget.

Henriksen, K. (2007. 16. August). *Fakta om 18 innvandrergrupper i Norge*, SSB-rapport 2007/29. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/fakta-om-18-innvandrergrupper-i-norge>

Hummelvoll, J. K., Andvig, E., & Lyberg, A. (2010). *Etiske utfordringer i praksisnær forskning*. Gyldendal akademisk.

Midtbøen, A. H. (2022). Rasisme på norsk: Begreper og realiteter. In C. A. Døving (Ed.), *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene* (pp. 25-41). Universitetsforlaget.

Midtbøen, A. H. (2021). Strukturell rasisme i en strukturelt inkluderende velferdsstat? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 106–115. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-09>

Næss, H. E., & Dahlgren, K. (2012). *Tanker om samfunn*. Universitetsforlaget.

- Salole, L.(2018). Identitet og tilhørighet : om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst (2. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Sandberg, S., & Pedersen, W. (2006). *Gatekapital*. Universitetsforlaget.
- Schiefloe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn : innføring i sosiologisk forståelse* (3. utg. ed.). Fagbokforlaget.
- Prieur, A. (2010). Fargens betydning: Om rasisme og konstruksjon av etniske identiteter. *Sosiologi i dag*, 40(3), 69-91. <https://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/985/976>
- Selle, P., Semb, A. J., & Strømsnes, K. (2011). Sosial kapital blant norske samer. In S. B. Seggaard & D. Wollebæk (Eds.), *Sosial kapital i Norge* (pp. 111-125). Cappelen Damm akademisk.
- Somaliere i Norge (2009). En arbeidsgrupperapport.*
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/publikasjoner/rapporter_og_planer/2009/r_somaliere_i_norge.pdf
- Statistisk sentralbyrå. (2019, 5. august). *Er religiøse innvandrere mindre integrert?*.
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/er-religiose-innvandrere-mindre-integrert>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (4. utg. ed.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Økland, Ø. (2013). *Innvandrerungdom og mediebruk : norsk-somalisk ungdom i en global medieverden*. Portal.

Vedlegg

11. Vedlegg

11.1 Vedlegg 1: Informasjon skriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

” forståelse av sosial eksklusjon blant unge somaliske menn ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt i forbindelse med en masteroppgave i sosiologi (60 studiepoeng) der formålet er å *få innsikt «opplever unge menn med somaliske bakgrunn i Norge sosial ekskludering i deres hverdag»?* I dette skrivet vil vi presentere deg målet for prosjektet samt gi deg oversikt over hva det innebærer å delta prosjektet.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke om somalisk unge menn opplever sosial eksklusjon og hvilke mulige faktorer som ligger til grunn? Jeg vil analysere samt kontrastere respondentens bidrag, det vil si den spesifikke informasjonen som blir gitt av informantene. Forskningsspørsmålet tar sikte på somalisk unge menns opplevelse i forbindelse med sosialeksklusjon.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UIT Norges arktiske universitet

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet, vil det medføre at du blir intervjuet av meg. Det vil ta deg ca. 1time. Intervjuet inneholder spørsmål om du opplever sosial eksklusjon i din hverdag? Jeg tar lydopptak og samtidig notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg verken hvis du velger å ikke delta eller senere bestemmer deg å trekke tilbake.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Jeg og mine veiledere vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30. 06.2024. Personopplysninger anonymiseres og lydopptak slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Dersom du kan identifiseres i datamaterialet, har du følgende rettigheter:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,

- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg i samsvar med ditt samtykke (tillatelse).

På oppdrag fra *UIT Norges arktiske universitet* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UIT Norges arktiske universitet ved Sissel Henriette Eriksen (veileder/ prosjektansvarlig), e-post: sissel.eriksen@uit.no, telefon: + 47 77 64 62 17 & Truls Tunby Kristiansen (veileder/ prosjektansvarlig). E-post: truls.t.kristiansen@uit.no, mobil: 95732852
- Abdirashid Mohamed Dhiblawe (Student), e-post: rashkaa87@hotmail.com, mobil: 48473599
- Vårt Personvernombud ved UiT: Annikken Steinbakk, Kontaktinformasjon, Epost: personvernombud@uit.no, Telefon: 77 64 69 52
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no)

MVH

Sissel Henriette Eriksen

Abdirashid Mohammed Dhiblawe

Prosjektansvarlig
førsteamanuensis, sosiologi

Student i Master Sosiologi
ved UIT Norges arktiske universitetet

Institutt for samfunnsvitenskap

Truls Tunby Kristiansen

Prosjektansvarlig

førsteamanuensis, sosiologi

Institutt for samfunnsvitenskap

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet med tittelen «forståelse av sosial eksklusjon blant unge somaliske menn», samt forskningsspørsmål innsikt «opplever unge menn med somaliske bakgrunn i Norge sosial ekskludering i deres hverdag»? og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til: å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30. 06.2024.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

11.2 Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

- Trives der du bor?
 - Hvorfor/ hvorfor ikke?

- Trives du i by-delen?
 - Trives du i by-delen?
- Hva gjør du om dagene?
 - Går du på skole?
 - Jobber du?
 - Er du sammen med familie eller venne (Hvem?)?
- Hva gjør du ellers på fritiden?
 - Idrett, bibliotek, klubber, nabolaget, møter (religiøse eller andre møter), andre fritidsaktiviteter
- Er det steder som skolen, jobben eller fritidsaktiviteter der du følte urettferdig behandlet?
 - Kan du fortelle mer om det?
 - hvor var det, når var det, og hvor gammel var du?
- Tror du at du kan gjøre noe med at du føler deg utenfor miljøet?
 - Har du eksempler på hva du selv kan gjøre for å ikke ha slike opplevelser?
- Kan du tenke på en tid da du følte deg rettferdig behandlet og likt blant venner, fotball gjenger eller i samfunnet ellers?
 - Kan du fortelle mer om det?
- Har du noen ganger følt at folk har negative tanker om deg bare på grunn av hvor du/ familien din kommer fra eller hudfargen din?
 - Har du noen eksempler på det?
- Hva mener du det vil si å være norsk?
 - Snakke språket

- Kjenne til norske regler og vaner
- Osv.
- Vil du si at du er norsk?
 - Hva legger du til grunn for det?
 - Hvordan-hvorfor
- Hva er den største hindringen som står i veien for at du føler deg norsk?
 - Kan det være utseendet ditt, hudfargen, navnet ditt, religionen din, klesdrakten din eller andre spesifikke vaner?
- Tror du at somalisk-vennene dine føler seg norsk?
- Hender det at noen av dine somalisk venner blir holdt utenfor?
 - Hva skjer, og hvor skjedde det?

